

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาบุคลากรในการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียน โรงเรียนหนองโนวิทยา
อำเภอหนองกุงศรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร
และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งจำแนกตามลำดับ ดังนี้

1. การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561)
2. ขอบข่ายการบริหารงานโรงเรียน
3. การพัฒนาบุคลากร
4. การสนับสนุนกลุ่ม
5. กลยุทธ์ในการพัฒนา
 - 5.1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ
 - 5.2 การศึกษาดูงาน
 - 5.3 การนิเทศภายใน
6. การจัดกิจกรรมเสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน
7. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ
8. บริบทโรงเรียนหนองโนวิทยา
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 9.1 งานวิจัยในประเทศไทย
 - 9.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561)

การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) สำนักงานเลขานุการสภาพการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552 : 1-40) "ได้ให้ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาไว้ดังนี้"

1. หลักการและกรอบแนวคิด หน้าการปฏิรูประบบการศึกษาและการเรียนรู้ และเสนอ
กลไกที่จะก่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบไม่ใช่ส่วนใดส่วนหนึ่ง
ของระบบ และพิจารณาระบบการศึกษาและเรียนรู้ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบการพัฒนาประเทศ
ซึ่งต้องเขื่อมโยงกับการพัฒนาระบบอื่นทั้งค้านเศรษฐกิจ สังคม เกษตรกรรม สาธารณสุข การช่างงาน
เป็นต้น

2. ระบบการศึกษา ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ที่สำคัญ คือ ครุ หลักสูตร สถานศึกษา และกระบวนการสร้างและถ่ายทอดความรู้ ประเด็นสำคัญที่สุดในการปฏิรูประบบการศึกษานี้ คือ การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา ต่างเสริมและยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครุ คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างยั่งยืน เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า ปัจจัยสำคัญอื่น ๆ คือระบบการบริหาร จัดการที่มีธรรมาภินิษัท มีการกระจายอำนาจและทรัพยากรสู่ท้องถิ่น การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ส่งผลให้การศึกษามีสัมฤทธิผลสำหรับผู้เรียนทั้งประเทศ ทั้งในเมืองและชนบท ทั้งที่มีฐานะดีและยากจน

3. ระบบการเรียนรู้ คือระบบที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่าง ต่อเนื่องตลอดชีวิต มีนิสัยไฟเรียนรู้ มีความสามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา และมีคุณธรรมนำความรู้ โดยอาจอยู่ในระบบการศึกษา และมีปัจจัยและเครื่องมือต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้อย่าง เหมาะสมและเต็มตามศักยภาพ ทั้งที่มาจากการศึกษาปกติและจากนอกรอบ เช่น ลือการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ทุกแห่งและทุกเวลา ประเด็นสำคัญในการปฏิรูประบบการเรียนรู้ คือการเน้น ความสำคัญของปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ นับตั้งแต่ครุ ผู้ปกครอง ชุมชน บุคคลตัวอย่าง สื่อมวลชน รวมถึงสื่อการเรียนการสอน และเทคโนโลยีเป็นต้น

4. วิสัยทัศน์ คนไทย ได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ

5. เป้าหมาย ภายในปี 2561 มีการปฏิรูปการศึกษาและเรียนรู้ของคนไทย โดยเน้น หลัก 3 ประการ คือ

5.1 การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเรียนรู้ของคนไทย พัฒนาผู้เรียน สถานศึกษา แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม หลักสูตรและเนื้อหา พัฒนาวิชาชีพครุให้เป็นวิชาชีพที่มี คุณค่า สามารถดึงดูดคนเก่ง คนดีและมีใจรักงานเป็นครุ คณาจารย์ได้อย่างยั่งยืน ภายใต้ระบบบริหาร จัดการที่มีประสิทธิภาพ

5.2 โอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้ เพื่อโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ เพื่อให้ประชาชนทุกคน ทุกเพศ ทุกวัยมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาและเรียนรู้ต่อเนื่อง ตลอดชีวิต

5.3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา โดยเพิ่มบทบาทของผู้ที่อยู่ภายนอกระบบการศึกษาด้วย

6. กรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

ประเด็นสำคัญของระบบการศึกษาและเรียนรู้ที่ต้องการปฏิรูปเร่งด่วน 4 ประการหลัก

คือ

6.1 พัฒนาคนไทยยุคใหม่ ที่มีนิสัยไฟเรียนรู้ตั้งแต่ปฐมวัย สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และสร้างให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถคิด วิเคราะห์

แก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมสามารถทำงานเป็นกุญแจได้อย่างเป็นก้าลยาณมิตร มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึก และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ชี้มั่นการปักครองระบอบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รังเกียจการทุจริตและต่อต้านการซื้อสิทธิ์ ขายเสียง สามารถก้าวทันโลก มีสุขภาพกาย สุขภาพใจ ที่สมบูรณ์ แข็งแรง เป็นกำลังคนที่มีคุณภาพ มีทักษะความรู้พื้นฐานที่จำเป็น มีสมรรถนะ ความรู้ ความสามารถ สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีโอกาสเรียนรู้อย่างเท่าเทียม เสนอภาค จึงกำหนดแนวทางการปฏิรูป ดังนี้

6.1.1 พัฒนาคุณภาพการศึกษาและเรียนรู้ เพื่อให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเรียนรู้ ในทุกระดับ/ประเภทการศึกษาที่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์

6.1.2 ผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพ มีสมรรถนะและความรู้ความสามารถ

6.2 พัฒนาคุณภาพครุยุคใหม่ เป็นผู้อ่อนอ้อมวนิยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นวิชาชีพ ที่มีคุณค่า มีระบบ กระบวนการผลิต และพัฒนาครุ คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพ มาตรฐานเหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง สามารถดึงดูดคนเก่ง คนดี มีใจรักในวิชาชีพครูมาเป็น ครู คณาจารย์ มีปริมาณครุ คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอตามเกณฑ์และสามารถ จัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ มาตรฐาน ขณะเดียวกันสามารถพัฒนาตนเอง และตรวจสอบ ความรู้อย่างต่อเนื่อง มีสภาพวิชาชีพที่เข้มแข็ง บริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อพัฒนาครุ คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงในอาชีพ มีวัฒนธรรม จึงกำหนดแนวทางการปฏิรูป ดังนี้

6.2.1 การพัฒนาระบบผลิตครุ คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

6.2.2 การพัฒนาครุ คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

6.2.3 การใช้ครุ คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

6.3 การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ เพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษาทุกระดับ/ประเภท ให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และพัฒนาแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ สำหรับการศึกษาและเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น ห้องสมุด ประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีและศูนย์กีฬาและนันทนาการ เป็นต้น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิตและมีคุณภาพ จึงกำหนดแนวทางการปฏิรูปดังนี้

6.3.1 รณรงค์ให้คนไทยมีนิสัยรักการอ่านเป็นวาระแห่งชาติ และส่งเสริมให้มี การผลิตสื่อที่มีคุณภาพและราคาเหมาะสม

6.3.2 พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและโครงสร้างพื้นฐานให้อีกด้วยการศึกษาและ เรียนรู้

6.3.3 พัฒนาห้องสมุดชุมชน ให้กระจายอย่างทั่วถึงในลักษณะห้องสมุดมีชีวิต

6.3.4 พัฒนาแหล่งเรียนรู้รูปแบบอื่น ๆ ที่หลากหลายมีคุณภาพ และกระจาย

อย่างทั่วถึง เช่น ศูนย์เรียนรู้ชุมชน ศูนย์การศึกษาตลอดชีวิต พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ อุทยาน

ประวัติศาสตร์ เป็นต้น เพื่อเปิดโอกาสการศึกษาและเรียนรู้ที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

6.3.5 ส่งเสริมการสร้างสภาพแวดล้อมของชุมชน ท่องถิน สังคม เพื่อเอื้อต่อ การศึกษาและเรียนรู้ ระบบทรัพยากรบุคคล ภูมิปัญญาท้องถิน ประชัญชาติ บ้าน และผู้ทรงคุณวุฒิ ในชุมชน/ท้องถิน เป็นแหล่งเรียนรู้และพัฒนาการเรียนรู้ในชุมชน ท้องถิน

6.4 พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิน รวมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชนและทุกภาคส่วน มีระบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล มีความโปร่งใสเป็นธรรม ตรวจสอบได้ ตลอดจนมีการนำร่องระบบและวิธีการบริหารจัดการแนวใหม่ ควบคู่กับการสร้างผู้นำ การเปลี่ยนแปลง มีการบริหารจัดการการเงินและงบประมาณที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Demand Side) โดยให้ผู้เรียนเดือกรับบริการ จึงกำหนดแนวทางการปฏิรูป ดังนี้

6.4.1 กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้สถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษา

6.4.2 พัฒนาระบบบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลให้มีความโปร่งใส เป็นธรรม และมีระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ

6.4.3 พัฒนาการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ

6.4.4 พัฒนาระบบบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของ ประชาชนภาคเอกชนและทุกภาคส่วน ในการจัดการศึกษาและสนับสนุนการศึกษา และเรียนรู้ ให้มากขึ้น

6.4.5 พัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

2. การบริหารงานโรงเรียน

2.1 ความหมายของการบริหารงานโรงเรียน

ได้มีนักการศึกษาและนักวิชาการ ให้ความหมายและแนวคิดไว้ในทัศนะที่แตกต่างกัน ในรายละเอียดดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 69-70) ได้กล่าวถึง การบริหารจัดการที่ดีเพื่อปรับใช้ในบริบทองค์กรทางการศึกษาดังนี้

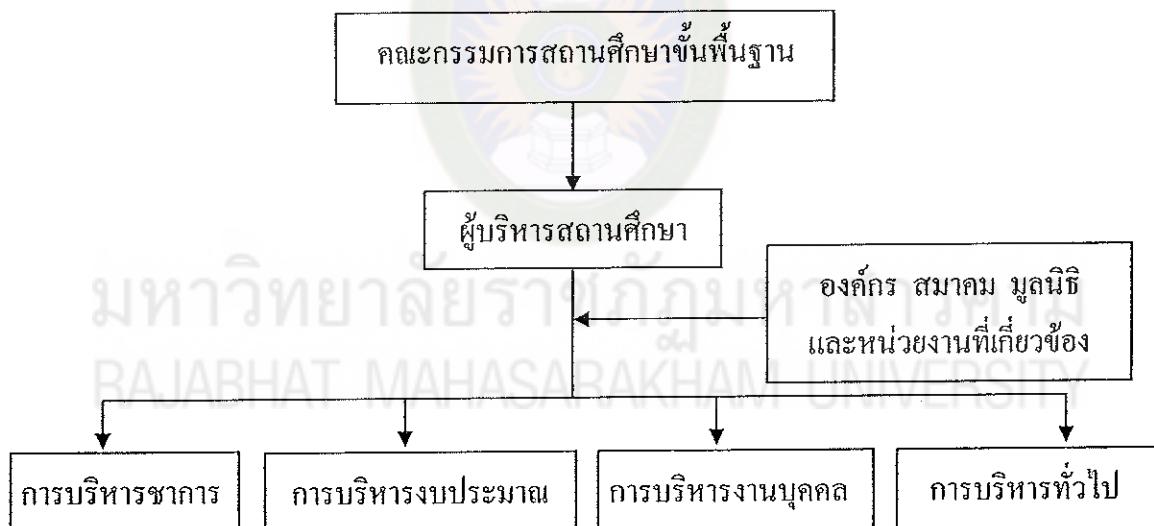
1. การกำหนดคุณภาพ ผลที่คาดหวัง หรือภาพความสำเร็จของการบริหารและ
จัดการที่ดี

2. กระบวนการบริหารและการจัดการที่ดี
3. ทรัพยากรที่จำเป็นในการบริหารและการจัดการที่ดี
4. ระบบควบคุม
5. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารและการจัดการ

สรุปได้ว่า การบริหาร โรงเรียน เป็นกระบวนการการร่วมมือกันของบุคคลหลายฝ่ายเพื่อ ทำงานร่วมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกันเพื่อพัฒนางานต่างๆ ในโรงเรียน เพื่อเป้าหมายสูงสุดคือ นักเรียนจะได้เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุข ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ

2.2 ขอบข่ายของการบริหารงานโรงเรียน

กระทรวงศึกษาธิการกำหนดขอบข่ายการบริหารงาน โรงเรียน โดยมีการกิจกรรมกลุ่ม การดำเนินงาน 4 ด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 32-73) ดังแผนภาพที่ 1 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

แผนภาพที่ 1 ขอบข่ายการบริหารงานโรงเรียน

3. การพัฒนาบุคลากร

3.1 ความหมายของการพัฒนาบุคลากร

ได้มีนักการศึกษาหลายท่าน ได้ให้ความหมายของการพัฒนาบุคลากรไว้ ดังนี้

คงยิ่ง เทียนพูด (2545 : 3) กล่าวถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่า หมายถึง วิธีการที่มุ่งให้พนักงานได้รับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร งาน และตัวพนักงานเอง

สุทธิ ศรีไชย (2549 : 37) กล่าวถึงการพัฒนาระบบเมืองค่าที่เป็นอุปสรรคขัดขวางความเจริญก้าวหน้าของครู การศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงวิธีชีวิตครูที่มีชื่อเสียง จะเป็นแนวทางที่จะทราบถึงความเป็นนักศึกษาดีเยี่ยม (Outstanding) ของครูกันนั้นในการใช้ความยืดหยุ่น (Flexibility) ปรับปรุงตนเอง (Adaptability) เพื่อให้เกิดผลลัพธ์แก่นักเรียน (Student Achievement) มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ นอกจากนี้ยังเป็นการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาทัศนคติ (Attitude) ที่ครูมีอยู่ในระดับหนึ่งให้สูงขึ้นอยู่ในระดับนามธรรมชั้นสูง (High Abstract Levels) ได้อีกด้วย

จากที่มีผู้ให้ความหมายสรุปได้ว่า การพัฒนาบุคลากร เป็นกระบวนการให้การศึกษาเพื่อทำให้บุคคลในหน่วยงานมีความรู้ความสามารถ มีทักษะและประสบการณ์เพิ่มขึ้นเพื่อให้การปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นเพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน

3.2 ความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นของการพัฒนาบุคลากร

ยงยุทธ เกษมศักดิ์ (2551 : 4) กล่าวว่าปัจจุบัน การพัฒนาบุคคลด้วยกระบวนการ
ฝึกอบรมกำลังเป็นอันมากอีกทั้งได้รับความสนใจ และกำลังเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายใน
หน่วยงาน องค์การต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชน ไม่ว่าจะเป็นองค์การขนาดเล็ก ขนาดกลาง หรือ
ขนาดใหญ่ก็ตามซึ่งจะเห็นได้จากการที่มีโครงการฝึกอบรมสัมมนา สำหรับบุคลากรในระดับต่างๆ
เกือบทุกระดับ ทุกแผนก ทุกฝ่าย ในหน่วยงานต่างๆ เพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นการ
มุ่งเน้นการเพิ่มทักษะคุณภาพและประสิทธิภาพของทรัพยากรบุคคล ซึ่งองค์การต่างๆได้กระหน่ำกันและ
เลือกเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นอย่างมาก โดยถือว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
เป็นการลงทุนที่ดีที่สุดในการพัฒนาความมั่นคงขององค์กร ในอนาคต ซึ่งการแบ่งขั้นในยุคหน้ามิได้
แบ่งขั้นกันที่คุณภาพของสินค้า ราคา การบริการหลังการขาย วิธีการจัดจำหน่าย และการส่งเสริม
การขายแต่เพียงเท่านั้น ยังจะต้องแบ่งขั้นกันในเรื่องของคุณภาพ และคุณค่าของคนในองค์การ ที่จะ
สามารถสร้างองค์กรธุรกิจนั้นๆให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป

สมคิด บางโน (2553 : 15) กล่าวว่าองค์การต่างๆต้องจัดให้มีการอบรมบุคลากร
เพื่อประสานเหตุต่างๆ ดังนี้

- เพื่อความอยู่รอดขององค์การเอง เพราะปัจจุบันมีสภาพการเปลี่ยนระหว่างองค์กรูนแรงมากการฝึกอบรมจะช่วยให้องค์การเข้มแข็ง และช่วยให้พนักงานมีประสิทธิภาพในการทำงานยิ่งขึ้น
 - เพื่อให้องค์การเจริญเติบโต มีการขยายการผลิต การขาย และการขยายงานด้านต่างๆออกໄไปในการนี้จำเป็นต้องสร้างบุคลากรที่มีความสามารถเพื่อที่จะรองรับงานเหล่านี้

3. เมื่อรับพนักงานใหม่จำเป็นต้องให้เข้ารู้จักองค์การเป็นอย่างดีในทุก ๆ ด้าน และต้องฝึกอบรมให้รู้วิธีการทำงานขององค์การแม้จะมีประสบการณ์มาจากการที่อื่นแล้วก็ตาม เพราะสภาพการทำงานไม่แต่ละองค์การย่อมแตกต่างกัน

4. ปัจจุบันเทคโนโลยีเริ่มก้าวหน้าไปรวดเร็วมากจึงจำเป็นต้องฝึกอบรมพนักงานให้มีความรู้ทันสมัยเสมอ ถ้าพนักงานมีความคิดล้าหลัง องค์กรก็จะล้าหลังตามไปด้วย

5. เมื่อพนักงานทำงานนานาจะทำให้เก้อข่า เนื้อหาน่า ไม่กระตือรือร้น การฝึกอบรมจะช่วยกระตุ้นให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

6. เพื่อเตรียมพนักงานสำหรับรับตำแหน่งที่สูงขึ้น โดยขยายนหรือแทนคนที่ลาออกไป

กล่าวโดยสรุปแล้ว การพัฒนาบุคลากรมีความสำคัญมาก เพราะจะทำให้บุคลากรในหน่วยงานได้มีความรู้ ความสามารถที่จะปฏิบัติงาน เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานและให้มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน เพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ ทักษะการทำงานเพื่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ตามเป้าหมายของหน่วยงานหรือองค์กร

3.3 จุดมุ่งหมายของการพัฒนาบุคลากร

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 32) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการพัฒนาบุคลากรดังนี้

1. เพื่อสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากร
2. เพื่อเสนอแนะวิธีปฏิบัติงาน
3. พัฒนาการปฏิบัติงานให้ได้ผลสูงสุด
4. ลดความล้าหลังและป้องกันอุบัติเหตุในการปฏิบัติงาน
5. เพื่อวางแผนฐานในการปฏิบัติงาน
6. เพื่อพัฒนาฝีมือปฏิบัติงานของครู
7. เพื่อพัฒนาการบริหาร โดยเฉพาะครู อาจารย์ให้พอใช้ทุกฝ่าย
8. ฝึกบุคลากรไว้เพื่อความก้าวหน้าและขยายองค์การ
9. เพื่อความก้าวหน้าในการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง
10. เพื่อพัฒนาท่าทีและบุคลิกภาพในการปฏิบัติงาน
11. เพื่อปรับปรุงสภาพให้ดีขึ้น
12. เพื่อฝึกวินัยในการตัดสินใจ
13. เพื่อส่งเสริมสร้างกำลังใจในการปฏิบัติงาน

สรุปได้ว่า การพัฒนาบุคลากร มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ ในการปฏิบัติงาน และมีทักษะการปฏิบัติงานมากขึ้น สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อความก้าวหน้าของหน่วยงานและบุคลากร ในหน้าที่การงานด้วย

3.4 วิธีการพัฒนาบุคลากร

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 20-21) กล่าวถึงการพัฒนาครูให้มีความสามารถสูงขึ้น มีรายวิชีซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. การให้ครูอ่านบทความทางวิชาการ
2. การสอนบททางวิชาการกับเพื่อนครู
3. การประชุมปฏิบัติการเขียนแผนการสอนของครู
4. ผู้บริหารร่วมวางแผนการสอน
5. ผู้บริหารเข้าสัมภ์การณ์สอน
6. ผู้บริหารร่วมปรับปรุงการสอนของครู
7. การไปทศนศึกษาโรงเรียนที่จัดกิจกรรมดีเด่นต่างๆ
8. การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ให้ครูมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการ
9. ใช้การวางแผนอย่างมีคุณภาพ
10. ให้ครูได้ฝึกวิเคราะห์ภาระงานของตนเอง

สมคิด บางโน (2553 : 13) กล่าวถึงการพัฒนาบุคลากรซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีค่าสูงสุด ขององค์การ การพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพสูงขึ้นกระทำได้หลายวิธี เช่น การสอนงาน การประชุม การให้การศึกษา การฝึกอบรม การสัมมนา การส่งไปศึกษาดูงาน การส่งไปศึกษาต่อ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป วิธีการพัฒนาบุคลากรประสบผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายการทำงาน เพื่อมีทักษะความรู้ ความสามารถเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ วิธีการนำมาใช้พัฒนาบุคลากรในหน่วยงาน ได้แก่ การสอนบททางวิชาการ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การฝึกอบรม การสัมมนาการศึกษาดูงาน การนิเทศ การศึกษาต่อ เป็นต้น ซึ่งสามารถพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพสูงขึ้น

4. กลยุทธ์ในการพัฒนา

4.1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ

4.1.1 ความหมายของการอบรม

การอบรมเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ในการพัฒนาบุคลากร ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของการอบรมไว้ดังนี้

ขัยุทธ ศิริสุทธิ (2547 : 43) กล่าวว่า การฝึกอบรมคือกระบวนการที่บุคคลได้เรียนเกี่ยวกับความรู้ทักษะ และทัศนคติซึ่งช่วยให้ตนสามารถปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นองค์ประกอบองค์การ

ยงยุทธ เกษมสาร (2551 : 7) กล่าวว่าการฝึกอบรม (Training) หมายถึง กระบวนการอย่างหนึ่งในการพัฒนาองค์การ โดยอาศัยการดำเนินงานอย่างเป็นระบบขั้นตอน มีการวางแผนที่ดี และเป็นการกระทำที่ต่อเนื่อง โดยไม่มีการหยุดยั้ง ซึ่งการกระทำทั้งหมดก็เพื่อความมุ่งหมายในการเพิ่มพูนความรู้ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานให้บังเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น เพิ่มพูนทักษะความชำนาญและประสบการณ์ตลอดไปจนถึงการปรับเปลี่ยนเจตคติและพฤติกรรมเพื่อให้เกิดความคิดใหม่ ๆ บังเกิดเจตคติใหม่ๆที่มีประโยชน์ตามความประสงค์ขององค์กร

สมคิด บางโภ (2553 : 13) กล่าวว่าการฝึกอบรม (Training) หมายถึง กระบวนการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและพัฒนาด้านของบุคคลโดยมุ่งเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และทัศนคติ (Attitude) อันจะนำไปสู่การยกมาตรฐานการทำงานให้สูงขึ้น ทำให้บุคคลมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานและองค์กรบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้นจะเห็นว่าการฝึกอบรมเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาบุคคลนั่นเอง

สรุปได้ว่า การอบรม เป็นกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลอย่างเป็นระบบ ทำให้บุคคลในกลุ่มนี้มีปัญหาร่วมกัน ได้ศึกษาวิธีแก้ปัญหาและลงมือปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานซึ่งการอบรมทุกครั้งจะต้องมีขั้นตอน วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของหน่วยงานเป็นหลัก

4.1.2 วัตถุประสงค์ของการอบรม

การอบรมเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการทำงานและทางให้กับบุคลากร ขณะนี้เชิงผู้กำหนดคุณคุณประสงค์ของการอบรม ไว้หลายท่าน

ยงยุทธ เกษมสาร (2551 : 10) กล่าวไว้ว่า วัตถุประสงค์ของการอบรมและการประชุมนับว่ามีความสำคัญมาก ดังจะเห็นได้จากการฝึกอบรมและการประชุมแต่ละครั้ง จะต้องมีการกำหนดไว้ล่วงหน้าว่าควรจะได้บรรลุซึ่งประโยชน์อะไร มากน้อยแค่ไหน ใช้เวลาเท่าใด คุ้มกับค่าเงินที่เสียไปหรือไม่ ตลอดจนทรัพยากรที่เข้าร่วมประชุมแต่ละคนย่อมมีราคาค่าจัดเดินทางที่ต้องจ่ายไว้ในคราวหนึ่ง จึงต้องคำนึงถึงความคุ้มค่าของเงินที่เสียไป

สมคิด บางโภ (2553 : 14) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการทำงานและอย่าง อาจจำแนกวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมได้ 4 ประการ ได้แก่ 1. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge : K) ให้มีความรู้ หลักการ ทฤษฎี แนวคิด

ในเรื่องที่อบรม เพื่อนำไปใช้ในการทำงาน

2. เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจ (Understand : U) เป็นลักษณะที่ต่อเนื่องจากความรู้ กล่าวคือ เมื่อรู้ในหลักการและทฤษฎีแล้วสามารถตีความ แปลความ ขยายความ และอธิบายให้คนอื่นทราบได้ รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ได้

3. เพื่อเพิ่มพูนทักษะ (Skill : S) ทักษะคือความชำนาญหรือความคล่องแคล่ว ในการปฏิบัติอย่างโดยย่างหนักได้โดยอัตโนมัติ เช่น การใช้เครื่องมือต่างๆ การขับรถ การเขียน เป็นต้น

4. เพื่อเปลี่ยนแปลงเจตคติ (Attitude : A) เจตคติหรือทัศนคติ คือความรู้สึกที่ดี หรือไม่ดีต่อสิ่งต่างๆ การฝึกอบรมมุ่งให้เกิดหรือเพิ่มความรู้สึกที่ดีต่อองค์การต่อผู้บังคับบัญชา ต่อเพื่อนร่วมงาน และต่องานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ เช่น ความจริงรักภักดีต่อบริษัท ความภาคภูมิใจต่อสถาบัน ความสามัคคีในหมู่คณะ ความรับผิดชอบต่องาน ความเอาใจใส่ต่องาน ความกระตือรือร้น เป็นต้น

สรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ในการอบรมเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการทำงานเฉพาะอย่าง อาจจำแนกวัตถุประสงค์ในการอบรมได้ 4 ประการ ดังนี้ เพิ่มพูนความรู้ เพิ่มพูนความเข้าใจ เพิ่มพูนทักษะและ เปลี่ยนแปลงเจตคติ ของบุคลากรที่มีต่อสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่ง เพื่อความมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและนำไปใช้การพัฒนาดำเนินงานของตนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

4.1.3 ประโยชน์ของการอบรม

การอบรมช่วยพัฒนาบุคลากร ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นเป็นประโยชน์ และมีความสำคัญ ต่อผลสัมฤทธิ์ของหน่วยงานเป็นอย่างมาก ดังนั้น จึงมีผู้กล่าวถึงประโยชน์ไว้หลายแนวทาง เช่น ชัยยุทธ ศรีสุทธิ (2547 : 43) กล่าวถึงประโยชน์ที่ได้จากการฝึกอบรม คือ

1. ผลประโยชน์ที่พนักงานได้จากการฝึกอบรม

1.1 ทำให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน

1.2 สามารถรู้ถึงมาตรฐานการทำงานและนโยบายต่างๆของหน่วยงาน

1.3 มีความก้าวหน้าในตำแหน่งและหน้าที่ เกิดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

2. ผลประโยชน์ต่อผู้จัดการ ผู้บังคับบัญชา หรือหัวหน้างาน

2.1 ประหยัดเวลาที่จะใช้สอนหรือแนะนำงานต่างๆ ให้แก่พนักงาน

2.2 ประหยัดเวลาที่จะใช้ความคุ้มคุ้มแล แต่อาจเวลาไปใช้ในการวางแผนและ

บริหารด้านอื่นๆ

2.3 สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ประโยชน์ต่อองค์การ

3.1 ช่วยให้ผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน

3.2 ช่วยพัฒนาการทำงาน เป็นการสร้างภาพพจน์แก่องค์การ

3.3 ช่วยสร้างสรรค์งานใหม่ๆ ให้เกิดขึ้น

ยงยุทธ เกษยสาร (2551 : 12) กล่าวถึงประโยชน์ในการพัฒนานวัตกรรมและองค์การ นอกจากจะเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ รวมทั้งเปลี่ยนแปลงเจตคติ ค่านิยมของผู้เข้ารับการอบรม ทำให้มีสมรรถภาพในการปฏิบัติงานดีขึ้นแล้ว การฝึกอบรมยังเพิ่มประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ของงานช่วยลดค่าใช้จ่ายและเวลาในระดับต่างๆดังนี้

1. ระดับพนักงาน การฝึกอบรมจะมีประโยชน์ ดังต่อไปนี้

1.1 ช่วยส่งเสริมความรู้และความเชื่อไว ซึ่งเป็นการเพิ่มคุณค่าแก่พนักงานของ ทำให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน

1.2 ช่วยลดอุบัติเหตุหรือการทำงานผิดพลาด เมื่อพนักงานเข้าใจระบบ

การทำงานที่ชัดเจนถูกต้อง

1.3 ช่วยทบทวนแนวความคิดและเจตคติ ทำให้เกิดความสนใจงานในหน้าที่ จนเกิดความรักษาซึ่งของตน

1.4 ช่วยเสริมสร้างทักษะและความสามารถที่สูงขึ้น การทำงานจะประสบ ความสำเร็จด้วยความรวดเร็ว ก่อให้เกิดแรงเสริมและกำลังใจในการทำงาน

1.5 การมีโอกาสได้พัฒนาความทันสมัยและเพิ่มวิทยฐานะของตนเอง จะทำ ให้ก้าวหน้าในตำแหน่งการงานในโอกาสต่อไป

2. ระดับผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาการฝึกอบรมมีประโยชน์ดังต่อไปนี้

2.1 ช่วยทำให้ได้ผลงานที่ดีขึ้น เมื่อทราบในบทบาทหน้าที่และความ รับผิดชอบ ส่งผลให้การบริหารตั้งงานสนองนโยบายองค์การ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ช่วยลดปัญหาและแก้ไขงานที่ผิดพลาด งานมีคุณภาพมากขึ้น

2.3 ช่วยลดภาระในการปักครอง การบังคับบัญชาและการควบคุมการ

ปฏิบัติงาน

2.4 ช่วยเสริมสร้างภาวะการเป็นผู้นำที่เก่งงาน เก่งคน และเก่งคิด

2.5 ประหยัดเวลา ไม่ต้องเสียเวลาในการสอนงานและให้คำแนะนำ

3. ระดับหน่วยงานและองค์การ การฝึกอบรมมีประโยชน์ ดังต่อไปนี้

3.1 ช่วยลดค่าใช้จ่ายทางด้านแรงงาน การจ้างงานและการจ่ายค่าตอบแทน พนักงาน

3.2 ช่วยลดความสูญเสียวัสดุ อุปกรณ์ และค่าใช้จ่ายต่างๆ ด้าน

สารัญปโภคโดยรวมขององค์การ

3.3 ช่วยเพิ่มผลผลิตทั้งทางตรงและทางอ้อมให้กับองค์การ

3.4 ช่วยในการประหยัดค่าใช้จ่ายในสำนักงาน

3.5 ช่วยลดอุบัติเหตุจากการทำงาน

สมคิด บางไม (2553 : 16) กล่าวถึงประโยชน์ของการฝึกอบรมมีประโยชน์

แก่ทุกฝ่ายดังนี้

1. ระดับองค์การหรือหน่วยงาน การฝึกอบรมมีประโยชน์ในระดับองค์การ
ดังนี้

1.1 เพิ่มผลผลิตขององค์การ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

1.2 ลดค่าใช้จ่ายด้านแรงงาน

1.3 สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่พนักงาน ทำให้พนักงานทำงานเต็ม

ความสามารถ

1.4 ลดความสูญเสียวัสดุ อุปกรณ์ และค่าใช้จ่ายต่างๆ

1.5 แก้ไขสาเหตุต่างๆ ขององค์การ ทำให้เข้าสารถายในองค์การดีขึ้น

1.6 ทำให้ก้าวหน้า สามารถแข่งขันกับผู้อื่นได้ องค์การบรรลุเป้าหมายตาม

ที่ตั้งไว้

2. ระดับผู้บังคับบัญชา การฝึกอบรมมีประโยชน์ดังนี้

2.1 ช่วยเพิ่มผลผลิตในส่วนงานของตนให้สูงขึ้น

2.2 ลดเวลาในการสอนงานและลดเวลาในการพัฒนาพนักงาน

2.3 ลงgraded ในการปักครองบังคับบัญชา

2.4 ช่วยให้พนักงานตระหนักในบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบ

ของตน

2.5 สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บังคับบัญชา กับพนักงาน

3. ระดับพนักงานหรือตัวผู้เข้าอบรมเอง การฝึกอบรมมีประโยชน์ดังนี้

3.1 เพิ่มความรู้ ความสามารถ เป็นการเพิ่มคุณค่าให้แก่ตนเอง

3.2 ลดการทำงานผิดพลาดหรืออุบัติเหตุ

3.3 ทำให้มีทักษะคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน เพื่อนร่วมงาน และองค์การ

3.4 เพิ่มโอกาสความก้าวหน้าในด้านต่างๆ เช่น ความก้าวหน้าในตำแหน่ง

หน้าที่และรายได้เพิ่มขึ้น หรือโอกาสในการเปลี่ยนงาน

3.5 ลดเวลาในการเรียนรู้

3.6 สร้างความรู้สึกที่ดีๆให้แก่ตนเอง ทำให้รู้สึกกระปรี้กระเปร่าเมื่อการ
ศาสตร์นิม มีกำลังใจมากขึ้น

3.7 ความรู้กว้างขวาง ก้าวทันต่อเทคโนโลยีใหม่ๆ ความรู้ใหม่ๆ ละสังคม
ที่เปลี่ยนไป

สรุปได้ว่า ประโยชน์ที่ได้จากการอบรมในการพัฒนาบุคคลและองค์การนอกจากจะเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ รวมทั้งเปลี่ยนแปลงเจตคติ ค่านิยมของผู้เข้ารับการอบรม ทำให้มีสมรรถภาพในการปฏิบัติงานดียิ่งขึ้นแล้ว การฝึกอบรมยังเพิ่มประสิทธิผลและประสิทธิภาพของงานช่วยลดค่าใช้จ่ายและเวลาทั้งในระดับพนักงาน ระดับผู้บริหารหรือหัวบังคับบัญชา และระดับองค์กร

4.1.4 กระบวนการอบรม

การอบรมเป็นกระบวนการพัฒนาบุคลากรซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน จะต้องคำนึงการไปตามลำดับขั้นตอนและต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลแก่บุคคลและหน่วยงานมากที่สุด

เคลินเกียรติ สร้างศรี (2549 : 16 - 17) กล่าวว่า แนวคิดในการจัดฝึกอบรมมี 7 ขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาความต้องการ หมายความว่า หน่วยงานไหนต้องการฝึกอบรมบ้าง ใครต้องการฝึกอบรมบ้าง และต้องการฝึกอบรมในเรื่องใด เพียงใด หรือทำการสำรวจ การปฏิบัติที่ก่อให้เกิดปัญหาในองค์กร

2. กำหนดคัวตุประสงค์การฝึกอบรม เจ้าหน้าที่ฝึกอบรม จะต้องประชุมกัน กำหนดคัวตุประสงค์ในการฝึกอบรม เพราะวัตถุประสงค์จะช่วยให้เห็นกิจกรรมต่างๆทำให้สนองวัตถุประสงค์นั้นๆ

3. กำหนดขอบข่ายของหลักสูตรที่จะจัดขึ้นตามกิจกรรมนั้นๆ ว่าควรแบ่งช่วงเนื้อหาในการอบรมเป็นกี่ระยะ หรือจะอบรมรวดเดียวทั้งหมด

4. กำหนดวิธีการฝึกอบรม ด้วยการเตรียมถึงหลักการเรียนรู้ของผู้รับการฝึกอบรม ตลอดจนการจัดลำดับเนื้อหาหากจำเป็นแต่ละวัน การจัดเวลา อุปกรณ์ สถานที่ บรรยายกาศต่างๆ ตลอดจนคุณสมบัติของผู้บรรยาย

5. การดำเนินการฝึกอบรม เจ้าหน้าที่ฝึกอบรมจะต้องอยู่เสมอสอดส่องความเรียบร้อยและอาใจใส่ เพื่อเก็บข้อมูลไว้ปรับปรุงให้จัดการอบรมที่จะจัดในครั้งต่อไปสมบูรณ์ที่สุด การฝึกอบรมมีวัตถุประสงค์ให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ ทักษะ และทักษะในเรื่องนั้นเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

6. การประเมินผลเป็นกิจกรรมที่ต้องทำทุกครั้ง และการให้แบบสอบถามเพื่อรู้จักการฝึกอบรมให้รู้สึกข้อมูลพ่อ娘ๆ ที่จะต้องปรับปรุงในครั้งต่อไป

7. การติดตามผลภายหลังจากการฝึกอบรมด้านสุคติ ความมีการติดตามผลการปฏิบัติงาน เพื่อวิเคราะห์คุณภาพการฝึกอบรมได้ผลมากน้อยเพียงใด คุณค่ากับค่าใช้จ่ายที่องค์กรลงทุนไปหรือไม่ การติดตามผลถือว่าเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องดำเนินการ

ยงยุทธ เกษมศักดิ์ (2551 : 16 - 20) กล่าวไว้ว่า กระบวนการฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการหรือขั้นตอนการปฏิบัติในอันที่จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ความเข้าใจ เอกคติ ทักษะ หรือความชำนาญตลอดจนประสบการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ กระบวนการในการฝึกอบรมมีขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน ซึ่งผู้รับผิดชอบจัดโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรแต่ละโครงการควรจะต้องดำเนินการในแต่ละ ขั้นตอนอย่างครบถ้วน เพื่อให้เป็นการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ มีความสมบูรณ์และเกิดผลสำเร็จ ตรงตามเป้าหมาย ซึ่งอาจให้ความหมายและคำอธิบายแต่ละขั้นตอนของกระบวนการฝึกอบรมได้ดังนี้

1. การหาความต้องการในการฝึกอบรม หมายถึง การค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นใน องค์กรหรือในหน่วยงานว่า มีปัญหารือเรื่องใดบ้างที่จะสามารถแก้ไขให้หมดไปหรืออาจทำให้เหลือ ได้ด้วยการฝึกอบรม โดยรวมไปถึงการพยากรณ์ข้อมูลด้วยว่า กลุ่มนักศึกษาเป้าหมายที่จะต้องเข้ารับการอบรมเป็นกลุ่มใด ตำแหน่งงานอะไร มีจำนวนมากน้อยเพียงใด ควรจะต้องจัดเป็นโครงการฝึกอบรมให้ หรือเพียงแค่ส่งไปเข้ารับการอบรมภายใต้อาชีวศึกษาเท่านั้น มีภารกิจใดบ้างที่ควรจะต้องแก้ไข ปรับปรุง ด้วยการฝึกอบรมพุทธิกรรมประเภทใดบ้างที่ควรจะต้องเปลี่ยนแปลงด้านความรู้สึก ทักษะ ทัศนคติ หรือประสบการณ์ ทั้งนี้สภาพการที่เป็นปัญหาและแสดงถึงความต้องการในการฝึกอบรมอาจมีทั้งปัจจัยด้านภายใน แล้วก็เป็นสภาพการที่ซับซ้อนจำเป็นต้องวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา เพื่อค้นหาวิธีการที่ใช้ในการวิเคราะห์หาความต้องการในการฝึกอบรม มีหลายวิธี เช่น การสำรวจ การสังเกต การทดสอบ และการประชุม เป็นต้น

2. ออกแบบหลักสูตรฝึกอบรม หมายถึง การนำเสนอความต้องการในการฝึกอบรม ซึ่งมีอยู่ 2 ชั้นๆ ว่า มีปัญหาใดบ้างที่จะสามารถแก้ไขได้ด้วยการฝึกอบรมกลุ่มเป้าหมายเป็นครั้ง และพุทธิกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลงเป็นด้านใดนั้นมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นหลักสูตร ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม หมวดวิชา หัวข้อวิชา วัตถุประสงค์ของแต่ละ หัวข้อวิชา เนื้อหาสาระหรือแนวการอบรม เทคนิคหรือวิธีการอบรมระยะเวลา การเรียงลำดับหัวข้อ วิชาที่จะเป็นตัวองค์ประกอบในการกำหนดลักษณะของวิทยากรผู้ดำเนินการฝึกอบรม ทั้งนี้ เพื่อจะทำให้ผู้เข้าอบรมได้เกิดการเรียนรู้อย่างมีขั้นตอนและเกิดการเปลี่ยนแปลงพุทธิกรรม จนทำให้สิ่งที่เป็นปัญหา

ได้รับการแก้ไขอุ่นๆไปได้หรืออาจทำให้ผู้เข้ารับการอบรมทำงาน ที่ได้รับอนุมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและเต็มใจยิ่งขึ้น

3. กำหนดโครงการฝึกอบรม คือ การวางแผนการดำเนินการฝึกอบรมยิ่งเป็นขั้นตอนด้วยการเขียนออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร ดังที่เรียกว่า “โครงการฝึกอบรม” เป็นการระบุรายละเอียดที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ตั้งแต่เหตุผลความเป็นมา หรือความต้องการในการฝึกอบรม หลักสูตร หัวข้อวิชาต่างๆ วิทยากร คุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ารับการฝึกอบรม วัน เวลา สถานที่ อบรม ประมาณการค่าใช้จ่าย ตลอดจนรายละเอียดด้านการบริหารและธุรการต่างๆ ของการฝึกอบรม ทั้งนี้ เนื่องจากโครงการฝึกอบรมเป็นกิจกรรมที่มีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย นับตั้งแต่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานต้นสังกัดของผู้เข้ารับการฝึกอบรม วิทยากร และที่สำคัญ คือ ผู้บริหารซึ่งมีอำนาจอนุมัติโครงการและค่าใช้จ่าย จำเป็นจะต้องเข้าใจถึงรายละเอียดต่างๆ ของการฝึกอบรมโดยใช้โครงการฝึกอบรมที่เขียนขึ้นเป็นสื่อนั่นเอง

4. การบริหาร โครงการฝึกอบรม สำหรับขั้นตอนนี้ในดำเนินการบริหารงานฝึกอบรมบางส่วนเป็นขั้นตอนของ “การดำเนินงานฝึกอบรม” แต่เนื่องจากผู้เขียนพิจารณาเห็นว่า ถึงแม้จะคุ้มเมื่อนำมาใช้ในการฝึกอบรมเป็นหัวใจสำคัญของการจัดโครงการฝึกอบรม หากแต่ที่จริงแล้วการดำเนินการฝึกอบรมเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการบริหาร โครงการฝึกอบรม เพราะการดำเนินการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพ และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการได้นั้น นอกจากวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถและหลักสูตรฝึกอบรมที่เหมาะสมแล้ว ยังจำเป็นต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจัดการฝึกอบรมซึ่งเข้าใจหลักการบริหารงานฝึกอบรมเพียงพอ ที่จะสามารถวางแผนและดำเนินงานธุรการทั้งหมดในช่วงทั้งก่อน ระหว่างและหลังการอบรม ได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย จึงได้กำหนดขั้นตอนนี้เป็นการบริหาร โครงการฝึกอบรมเพื่อให้ ครอบคลุมเนื้อหาที่ผู้จัด โครงการฝึกอบรมควรทราบทั้งหมด

ส่วนในการดำเนินการฝึกอบรม เจ้าหน้าที่ผู้จัดโครงการอบรมจะต้องมีบทบาทหลักที่จะช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่วิทยากรในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เข้าอบรม ทั้งในด้านสถานที่ โสตทศนูปกรณ์ วัสดุ อุปกรณ์ ยานพาหนะ การเงิน ฯลฯ และในขณะเดียวกันยังต้องดำเนินงานในฐานะผู้อำนวยการ โครงการ ทำหน้าที่ควบคุมให้การฝึกอบรมดำเนินไปตามกำหนดการ จัดให้มีกิจกรรม ละลายพฤติกรรม และกิจกรรมกลุ่มต่างๆในระหว่างผู้เข้าอบรมอันจะช่วยสร้างบรรยากาศในการฝึกอบรมให้อีกอำนวยต่อการเรียนรู้สำหรับผู้เข้าอบรม ได้เป็นอย่างดี มิฉะนั้นอาจไม่สามารถทำการฝึกอบรมดำเนินไปตามที่ระบุไว้ในโครงการอีกที่มีประสิทธิภาพและบรรลุประสิทธิผลเท่าที่ควร

5. การประเมินและติดตามผลการฝึกอบรม ในขั้นตอนของการกำหนด

โครงการฝึกอบรม ผู้รับผิดชอบจะต้องคำนึงถึงการประเมินผลการฝึกอบรมไว้ด้วยว่าจะประเมินผล ศักยภาพในการได้รับ ใช้เกณฑ์การประเมินผลอย่างไร โดยใช้เครื่องมืออะไร และขั้นค่าในการติดตาม ผลการฝึกอบรมหรือไม่ เมื่อใด ทั้งนี้ เพราะเมื่อการฝึกอบรมเสร็จสิ้นลงแล้ว ผู้รับผิดชอบโครงการ ควรจะต้องสรุปประเมินผลการฝึกอบรมและจัดทำรายงานเสนอให้ผู้บังคับบัญชาได้พิจารณาถึงผล ของการฝึกอบรม ส่วนผู้รับผิดชอบโครงการเองก็จะต้องนำผลการประเมินโครงการฝึกอบรม ทั้งหมดมาเป็นข้อมูลข้อเสนอแนะ (Feedback) ให้พิจารณาประกอบในการฝึกอบรมหลักสูตรลักษณะ เดียวกันในครั้งต่อไปโดยเฉพาะขั้นตอนของการหาความต้องการในการฝึกอบรมว่า ควรจะต้องมี การพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตร หรือการดำเนินการในการบริหารงานฝึกอบรมอย่างไรบ้าง เพื่อจะ ทำให้การฝึกอบรมเกิดสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการเพิ่มขึ้น

สมคิด นางโน (2553 : 18) กล่าวไว้ว่าขั้นตอนในการฝึกอบรม ดังนี้

1. การหาความจำเป็นในการฝึกอบรม (Training Needs)
2. การสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม (Training Curriculum)
3. การออกแบบโครงการฝึกอบรม (Training Project)
4. การดำเนินการฝึกอบรม (Training)
5. การประเมินผลการฝึกอบรม (Training Evaluation)

สรุปได้ว่า กระบวนการอบรมหมายถึง กระบวนการหรือขั้นตอนการปฏิบัติในอันที่จะ ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความรู้ความเข้าใจ เทคนิค ทักษะ หรือความชำนาญตลอดจนประสบการณ์ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ กระบวนการใน การอบรมมีขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ การหาความต้องการในการอบรม ออกแบบหลักสูตร อบรม กำหนดโครงการอบรม การดำเนินการอบรม การประเมินและติดตามผลการอบรม

4.2 การศึกษาดูงาน

การศึกษาดูงานจัดเป็นวิธีหนึ่งในการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้บุคลากรมีความรู้ดีขึ้นหรือ ได้รับความรู้ใหม่ๆ เพราะวิธีการต่างๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย การปฏิบัติงานประจำงาน ๆ อาจทำให้ความรู้ล้าสมัยไม่ทันเหตุการณ์ การนำบุคลากรไปศึกษาดูงานในหน่วยงานอื่น ถือได้ว่า เป็นการเสริมประสบการณ์ให้กับบุคลากร ทำให้ไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการทำงาน ได้มีโอกาส แลกเปลี่ยน เรียนรู้ หรือเปรียบเทียบกับสิ่งที่เขาทำคือสู่แล้ว ทำให้เกิดการกระตุ้นที่จะนำความรู้ที่ได้ จากการศึกษาดูงานมาปรับใช้ในการพัฒนางานต่อไป

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2543 : 659) ได้กล่าวถึงการศึกษานอกสถานที่ หมายถึง การจัดให้ข้าราชการหรือผู้ปฏิบัติงาน ได้มีโอกาสไปเยี่ยมชมหน่วยงานและวิธีการปฏิบัติงาน ของข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานอื่น ซึ่งอาจจะเป็นส่วนราชการ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานเอกชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญของการคุ้งงาน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เกิดความเข้าใจ ในเทคนิคและวิธีการทำงาน ของหน่วยงานที่ตน ไปเยี่ยมชมด้วยตัวของตนเองและยังได้มีโอกาส สอนถ่าย หรือแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์และข้อคิดเห็นอันอาจนำมาใช้ปรับปรุงการทำงาน ใหม่ของตน สิ่งสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงการศึกษาดูงานคือ

1. วัตถุประสงค์ของการคุ้งงาน ควรกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าต้องการให้เกิดผล ใน การเรียนรู้ หรือให้ผู้ได้รับการพัฒนาได้ประสบการณ์อะไร

2. การเลือกหน่วยงานใดที่จะไปศึกษาดูงาน ต้องมีความเหมาะสมโดยการศึกษา รายละเอียดล่วงหน้าว่ามีงานเกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะพัฒนาบุคลากร มีสิ่งที่ผู้ไปคุ้งงานสามารถดำเนิน กลับไปพัฒนาปรับปรุงงานในหน้าที่ของตนซึ่งจะทำให้การคุ้งงานมีความคุ้มค่าขึ้นตอนการไปศึกษาดู งานนอกสถานที่นี้ดังนี้

2.1 ขั้นเตรียมการ ได้แก่ เตรียมสถานที่ที่จะไปคุ้งงาน เตรียมการเดินทาง ค่าใช้จ่าย ค่าอาหาร ที่พักและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

2.2 ขั้นดำเนินการ ได้แก่ การเดินทางไปคุ้งงานควรมีการซักซ้อมความเข้าใจ เที่ยวกับรายละเอียดและขั้นตอนต่างๆ ของการไปคุ้งงานให้บุคลากรมีความเข้าใจก่อนออกเดินทาง

2.3 ขั้นรายงานผลและการประเมินผล ได้แก่ การให้ผู้ไปศึกษาดูงานทุกคนได้ รายงานการไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ว่าได้ผลตามจุดประสงค์ มีปัญหาอุปสรรคอะไรหรือไม่ และ มีข้อคิดเห็นเสนอแนะอะไรหรือไม่

สมเดช ศรีแสง (2544 : 5) กล่าวว่า การคุ้งงานนอกสถานที่ หมายถึง การพำนุกคุ้งงาน ของโรงเรียนไปศึกษาค้นคว้าและเพิ่มพูนประสบการณ์ในสถานที่ต่างๆ เพื่อให้บุคลากรพัฒนาตนเอง ให้มีคุณภาพ

สมคิด บางโน (2553 : 92-95) กล่าวว่า การศึกษาดูงานนอกสถานที่ (Field Trip) เป็นการนำผู้เข้ารับการฝึกอบรมไปศึกษาดูสถานที่อื่นนอกสถานที่อบรม เพื่อให้พบเห็นของจริง ซึ่งผู้จัดต้องเตรียมการให้ดี

วิธีการ นำผู้เข้ารับการฝึกอบรมไปศึกษานอกสถานที่

ข้อดี เพิ่มความรู้ความเข้าใจได้เห็นการปฏิบัติจริง สร้างความสนใจและกระตือรือร้น สร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ข้อจำกัด ต้องใช้เวลาและเสียค่าใช้จ่ายมาก ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะเจ้าของสถานที่ที่จะไปศึกษา

สถานที่และเวลา ใช้สถานที่จริง ใช้เวลา 1-7 วัน

วิธีการจัดการศึกษาดูงาน

ขั้นที่ 1 ประสานงานกับแหล่งที่ดูงานในเรื่องวิธีการดูงานว่าควรทำอย่างไร

ขั้นที่ 2 แบ่งกลุ่มผู้รับการอบรม มองหัวข้อที่จะศึกษาดูงานให้รับผิดชอบ

ขั้นที่ 3 ไปศึกษาดูงานตามกำหนดเวลา

ขั้นที่ 4 เมื่อกลับมาแล้วแต่ละกลุ่มรายงานสรุปหัวข้อที่ดูงาน พร้อมเสนอแนวคิดในการนำมาปรับปรุงใช้ในหน่วยงานของตนให้แก่ที่ประชุม ผู้เข้ารับการอบรม

ขั้นที่ 5 ทำรายงานการศึกษาดูงานเสนอ

สรุปได้ว่า การศึกษาดูงานเป็นการนำบุคลากรไปศึกษาดูงานที่อื่น เพิ่มความรู้ ความเข้าใจได้เห็นการปฏิบัติจริง สร้างความสนใจและกระตือรือร้น สร้างสัมพันธภาพที่ดีให้กับบุคลากรทั้งในหน่วยงานเดียวกันและหน่วยงานอื่น ทำให้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มองเห็นแนวทางที่จะพัฒนาให้มีประสิทธิภาพเดียวกัน

4.3 การนิเทศภายใน

ความหมายของการนิเทศภายในมีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 127) กล่าวว่า การนิเทศภายในสามารถดำเนินการได้หลายวิธีทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพของแต่ละสถานศึกษาซึ่งอาจดำเนินการได้ดังนี้

1. การประชุมก่อนเปิดภาคเรียนเป็นการประชุมครุฑ์ทั้งหมด เพื่อเตรียมการก่อนเปิดภาคเรียนให้ครุสารณ์ทำการสอนได้ทันทีในวันเปิดภาคเรียนวันแรก หัวข้อการประชุมอย่างน้อยครรภกอนไปด้วย

1.1 การประเมินผลในรอบปี ภาคเรียนที่ผ่านมา

1.2 ปัญหา อุปสรรค การดำเนินงานในปี ภาคเรียนที่ผ่านมา

1.3 โครงการที่จะดำเนินในปี ภาคเรียนต่อไป

1.4 การจัดครุเข้าชั้น

1.5 งานโครงการเร่งด่วนที่จะต้องทำ

2. การสังเกตการสอนในห้องเรียน เป็นการสังเกตการสอนเพื่อนำข้อมูลที่ได้จาก การสังเกตมาปรับปรุงพฤติกรรมการสอน

3. การให้ศึกษาหากทำร้ายเป็นวิธีสอนหมายให้ทำงานวิธีหนึ่งโดยกล่าววิธีนี้ผู้บริหาร สถานศึกษาจะมองหมายให้ผู้รับการนิเทศไปศึกษาด้านกว้างในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วนำความรู้นั้นมา ถ่ายทอดแก่คณะครุอิกต่อหนึ่ง

4. การให้คำปรึกษาหรือ การปรึกษาหารือสามารถทำได้ทั้งรายบุคคล และ รายกลุ่ม วิธีให้คำปรึกษาหารือกระทำได้ 3 ลักษณะ คือ

4.1 บอกวิธีแก้ปัญหาโดยตรง

4.2 เสนอข้อมูล และช่วยให้ผู้รับการปรึกษาหารือสามารถวิเคราะห์และ หาทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง วิธีนี้จะช่วยให้เกิดการพัฒนาตนเองและส่งผลให้ผู้รับการปรึกษาหารือ มีความเชื่อมั่นในตนเองมากยิ่งขึ้น

4.3 ให้คำปรึกษาหารือทั้งสองลักษณะร่วมกันไป ใน การปฏิบัติจริงมักจะ ดำเนินการในลักษณะที่ 3 เพราะครุภูมิประสบการณ์พื้นฐานดังกัน จึงต้องปรับวิธีการให้สอดคล้อง กับบุคลิกภาพและประสบการณ์ของแต่ละคน

5. สนับสนุนทางวิชาการ สามารถดำเนินการง่าย โดยจัดให้มีการประชุมครุทั้งหมด หรือครุที่สนใจ อาจใช้เวลาตอนที่พักกลางวันหรือเวลาที่เหมาะสม โดยอาจเชิญบุคลากรภายนอก มาเป็นผู้นำสนับสนุนด้วยกันก็ได้

6. การสาขิตการสอน

7. การไปศึกษานอกสถานที่เป็นวิธีการนิเทศที่ได้ผลดีอีกวิธีหนึ่ง การไปศึกษา นอกสถานที่ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะการไปศูนย์การสอน แต่หมายรวมไปถึงกิจกรรมอื่นๆ ใดที่เอื้อต่อการ พัฒนาความรู้ความสามารถของครุ ข้อพึงระวังในการพาครุไปศึกษานอกสถานที่ คือ ต้องกำหนด วัตถุประสงค์ให้ชัดเจน มีการมองหมายภาระหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติและรับผิดชอบหรือผู้ที่ได้รับ มอบหมายต้องเสนอรายงานผลการไปศึกษานอกสถานที่ต่อที่ประชุมครุทุกครั้ง

8. การบริการเอกสารทางวิชาการเป็นเรื่องที่สำคัญและสามารถดำเนินการ ได้ ในทุกโรงเรียน ผู้บริหารควรดำเนินการให้โรงเรียนมีหนังสือด้านคว้าอ้างอิง ทางวิชาการสำหรับครุ เพื่อร่นอกจากจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแล้วยังเป็นการสร้าง บรรยาภานทางวิชาการ และส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพแก่ครุอิกด้วย

สุทธนุ ศรีไสว (2549 : 2) กล่าวว่า ในปัจจุบันนี้การนิเทศได้มีขอบเขตและ ความหมายกว้างออกไปมากจากเนื้อในปัจจุบันจะคำนึงถึง ทุกองค์ประกอบทางการศึกษาที่จะทำให้ การสอนของครุมีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงขึ้น องค์ประกอบเหล่านี้ได้แก่ การช่วยเหลือครุผู้สอน โดยตรงให้มีการปรับปรุงการสอนด้วยตัวเองอย่างสม่ำเสมอ การพัฒนาหลักสูตร การให้บริการเสริม

วิชาการ การพัฒนาคุณและการค้นหาหรือสืบสานข้อมูล เพื่อนำผลมาใช้ปรับปรุงการสอน ซึ่งวิธีการดังกล่าวจะเรียกว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

~~จีรช จอกกิตป (2551 : 29) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาเป็นการให้คำแนะนำ คำปรึกษาช่วยเหลือเพื่อให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาให้เป็นไปตามสภาพความสำเร็จที่กำหนดไว้ดังนี้~~

1. จัดระบบการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนภาษาในสถานศึกษา
 - 1.1 ตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา
 - 1.2 วางแผนนิเทศภายในสถานศึกษาโดยใช้กิจกรรมที่หลากหลายและเหมาะสมกับสถานศึกษา
 - 1.3 จัดทำเครื่องมือนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอน
2. สร้างความตระหนักให้แก่ครูและผู้เกี่ยวข้องให้เข้าใจกระบวนการนิเทศภายในว่าเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันที่ใช้เหตุผลการนิเทศเป็นการพัฒนาปรับปรุงวิธีการทำงานของแต่ละบุคคลให้มีคุณภาพ การนิเทศเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารเพื่อให้ทุกคนเชื่อมั่นว่าได้ปฏิบัติถูกต้องก้าวหน้าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและต่อครู
3. ดำเนินการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนระดับโรงเรียน กลุ่มสาระ วิชาและรายวิชา
 - 3.1 สร้างความตระหนักรความรู้ความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้อง
 - 3.2 กำหนดปฏิทินการนิเทศ
 - 3.3 ดำเนินการตามแผนนิเทศ
 4. ประเมินผลระบบและกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา
 - 4.1 ตั้งคณะกรรมการประเมินผลการนิเทศ
 - 4.2 จัดทำเครื่องมือประเมินผลการนิเทศ
 - 4.3 ประเมินผลการนิเทศอย่างต่อเนื่อง
 - 4.4 นำผลการนิเทศไปพัฒนา
 5. ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนของสถานศึกษา
 - 5.1 ขอความร่วมมือเป็นวิทยากรพัฒนาผู้นิเทศเกี่ยวกับความรู้และทักษะการนิเทศงานวิชาการ การเรียนการสอนและการสร้างเครื่องมือนิเทศ
 - 5.2 ขอความร่วมมือประเมินระบบและกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา
 6. แลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์การจัดระบบการนิเทศภายในกับสถานศึกษาอื่น หรือเครือข่ายการนิเทศภายในเขตพื้นที่การศึกษา

6.1 รวบรวมข้อมูลสถานศึกษาที่จัดการนิเทศภายในสถานศึกษาที่มีคุณภาพ

6.2 ศึกษาดูงานสถานศึกษาที่จัดการนิเทศภายในที่มีคุณภาพ

6.3 พัฒนาระบบและกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยหัวหน้า

กลุ่มสาระและผู้บริหารแบบก้าวตามมิตรหรือระหว่างครุผู้สอน ศึกษาสถานการณ์โลกและสังคมที่เปลี่ยนแปลงเพื่อเชื่อมโยงกับองค์ความรู้และประสบการณ์เดิม

6.4 ปรับปรุงพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ย่างต่อเนื่อง จนเกิดผลดีต่อการจัดประสบการณ์เรียนรู้

6.5 ปรับปรุงพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ จนเกิดผลดีต่อการจัดประสบการณ์เรียนรู้

6.6 แลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้ระหว่างครุ กลุ่มสาระสถานศึกษาหรือสถาบันอื่น

สรุปได้ว่า การนิเทศภายในเป็นกระบวนการปฏิบัติร่วมกัน ระหว่างครุผู้สอน ผู้นิเทศ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการให้คำแนะนำ คำปรึกษา ช่วยเหลือ ร่วมกันแก้ไข ปรับปรุง พัฒนา เพื่อให้สถานศึกษาพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและต่อครุ

5. การจัดกิจกรรมการเตรียมสร้างนิสัยรักการอ่าน

5.1 ความหมายของการอ่าน

การอ่านเป็นพฤติกรรมการรับสารที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการฟัง ปัจจุบันมีผู้รู้นักวิชาการและนักเขียนนำเสนอความรู้ ข้อมูล ข่าวสารสำคัญๆ หลังจากนำเสนอด้วยการพูดหรืออ่านให้ฟังผ่านตีอต่างๆ ส่วนใหญ่จะตีพิมพ์รักษาไว้เป็นหลักฐานแก่ผู้อ่านทั่วไป

ความสามารถในการอ่านจึงสำคัญและจำเป็นยิ่งต่อการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคมปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า องค์กรระดับนานาชาติ เช่น องค์กรศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) จะใช้ความสามารถในการรู้หนังสือของประเทศต่างๆ เป็นดัชนีวัดระดับการพัฒนาของประเทศนั้น ๆ “ได้มีผู้ให้คำจำกัดความหรือความหมายของการอ่านไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

สันธาน ถูลรัตน์ (2549 : 1) กล่าวว่าการอ่าน หมายถึง การใช้สายตาสังเกตและแยกแยะตัวหนังสือ การอออกเสียงให้ตรงกับคำที่อ่าน การรับรู้ความหมายและการทำความเข้าใจจากตัวหนังสือ จากถ้อยคำที่พิมพ์ การตีความของตัวอักษรออกมานเป็นแนวความคิด จากนั้นนำเอาความคิดที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้

กันตา สุขกระจ่าง (2550 : 25) กล่าวว่า การอ่านเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ เป็นกระบวนการแปลความหมายจากสัญลักษณ์หรือตัวอักษรมาเป็นถ้อยคำหรือความคิดของผู้อ่านเพื่อสื่อความหมาย สัญลักษณ์ หรือตัวอักษรที่อ่านระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านให้มีความเข้าใจตรงกัน การอ่านมีความสำคัญต่อการเรียนการศึกษาหาความรู้ตลอดจนนำไปใช้ประกอบอาชีพในการดำรงชีวิตต่อไป

ฟองจันทร์ สุขยิ่ง (2553 : 7) กล่าวว่า การอ่าน คือ กระบวนการถ่ายทอดความหมายของตัวอักษร หรือสัญลักษณ์ออกมายในรูปของความคิดและความเข้าใจ ซึ่งตรงกับจุดมุ่งหมายของตัวอักษรที่ผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านทราบ แล้วสามารถนำความคิดเหล่านี้ไปใช้ได้อย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์กับผู้อ่านต่อไป ซึ่งการอ่านไม่ใช่เพียงอ่านสะกดตัวอักษรและรู้เท่าที่อ่านเท่านั้น หากยังต้องสามารถวินิจฉัย พินิจพิจารณาความหมายที่ได้จากการอ่านนั้น ได้อย่างลึกซึ้ง และแทรกความในข้อคิดที่อ่าน เกิดความคิดสร้างสรรค์ และสามารถนำความคิดจากการอ่านไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

สรุปได้ว่า การอ่านไม่ใช่เพียงการออกเสียงตามตัวอักษรเพียงอย่างเดียว การอ่านเป็นกระบวนการตีความหมายจากตัวอักษรออกมายเป็นความคิด ความรู้แล้วนำเอาความคิดความรู้ที่ได้จากการอ่านผสมผสานกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่เป็นเครื่องช่วยพิจารณาตัดสินใจนำเอามาใช้ความคิดความรู้ต่างๆที่ได้รับจากการอ่านไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

5.2 จุดมุ่งหมายในการอ่าน

บุคคลย่อมมีจุดมุ่งหมายในการอ่านแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจหรือประโยชน์ที่ต้องการจะได้รับมุ่งหมายของการอ่านมีผู้ใดกล่าวไว้ดังนี้

กันตา สุขกระจ่าง (2550 : 30) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการอ่านขึ้นอยู่กับความต้องการเพื่อศึกษาความรู้ เพื่อความเพลิดเพลินและเพื่อให้รู้เท่าทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันและสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้ให้เป็นประโยชน์แก่คนอ่านและผู้อื่น

ฟองจันทร์ สุขยิ่ง (2553 : 7) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายในการอ่าน เป็นสิ่งที่ผู้อ่านคาดหวังไว้ก่อนที่จะลงมืออ่านหนังสือ เพื่อให้เกิดประโยชน์ตามที่ตนต้องการ ในการอ่านแต่ละครั้งผู้อ่านมีจุดมุ่งหมายแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการ ความจำเป็นและความสนใจของแต่ละบุคคล

สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายในการอ่าน เป็นสิ่งที่ผู้อ่านคาดหวังไว้ก่อนที่จะลงมืออ่านหนังสือ เพื่อให้เกิดประโยชน์ตามที่ตนต้องการ ในการอ่านแต่ละครั้งผู้อ่านจุดมุ่งหมายแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการ ความจำเป็นและความสนใจของแต่ละบุคคล บางคนอ่านเพื่อศึกษาความรู้ เพิ่มเติม เพื่อสนองความต้องการของตนเอง เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน อ่านเพื่อให้มีความรู้เท่าทันต่อเหตุการณ์และการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน

5.3 ความสนใจในการอ่าน

พงวลด พูลแก้ว (2547 : 81) ได้กล่าวถึงลักษณะของนักอ่านที่ดีพอสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

1. อ่านหนังสือได้เร็วและเข้าใจความหมายได้ทันที
2. มีหนังสือดีๆ อ่านอย่างสม่ำเสมอ
3. มีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่อ่านพอสมควร เช่น เรื่องความรัก ความยากจน การค้าขาย การเมือง เป็นต้น
4. มีสมานิญแห่งในการอ่าน ขณะที่อ่านไม่ใจลอย ไม่ออกแผล อ่านทัน คืออ่านได้เป็นเวลานาน โดยไม่เบื่อหน่ายหรือบุกอ่านกลางคืน
5. มีพื้นฐานอารมณ์ที่อ่อนไหวสามารถเข้าใจอารมณ์ในข้อเขียนและปล่อยให้อารมณ์เคลิบเคลิ้มไปตามข้อเขียนในหนังสือได้
6. มีพื้นฐานความรู้พอสมควร ทั้งในด้านความรู้ทั่วไป ถ้อยคำ สำนวน โวหาร ศิลปะการแต่งร้องแก้ร้อง ร้องกรองและกำเนิดพะเรื่อง
7. มีความอดทน สามารถอ่านหนังสือได้ในระยะเวลานาน โดยไม่เบื่อหน่ายจังหวะ เหงาหวานอน มีสมรรถภาพในการอ่านสูง
8. อ่านหนังสือได้เร็วและเข้าใจความหมายได้ทันทีสามารถจับใจความสำคัญอันเป็นแก่นสำคัญของเรื่องได้อย่างถูกต้อง
9. มีความจำเป็นอย่างดีหรือค่อนข้างดี ควรจะจำแหล่งที่มาของเรื่องไว้ให้ได้ว่าเรื่องนี้มาจากไหน เรื่องอะไร ใครแต่ง นักอ่านที่รู้ตัวว่าอ่อนในหัวข้อนี้ อาจแก้ไขได้โดยการใช้ข้อ 5 ช่วยให้มากเป็นพิเศษ
10. มีความรู้เรื่องการใช้ห้องสมุดพอยใช้การได้หรือใช้ห้องสมุดเป็นนั่งเอง ความรู้เรื่องนี้อาจหาได้จากการเข้าอบรมที่สมาคมห้องสมุดมักจัดขึ้นเสมอ หรืออ่านจากหนังสือประเภทการใช้ห้องสมุดหรือหนังสือวิชาบรรณราภัณฑศาสตร์ที่มีอยู่ทั่วไป
11. ชอบสนทนากับผู้ที่มีความรู้หรือนักอ่านด้วยกันเป็นการช่วยขยายวงการอ่าน ออกไปกว้างยิ่งขึ้น สิ่งที่ตามมาคือความรู้ความเข้าใจจะเพิ่มพูนขึ้นอย่างไร้ตัวและไม่หนักแรง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 6) ได้กล่าวถึงความสนใจในการอ่านและคุณสมบัติของนักอ่านหนังสือที่ดีความมีสิ่งที่จะกล่าวดังต่อไปนี้

 1. มีความสนใจในการอ่านหนังสือ อ่านหนังสือจนเป็นกิจวัตรประจำวัน อ่านหนังสือทุกวันอย่างมีความสุข อ่านคิดต่องัน ได้เป็นเวลานาน อ่านหนังสือได้ทุกประเภทของนักเขียนทุกคน ไม่ว่าจะเป็นหนังสือเก่าหรือไม่เก่า
 2. รู้จักวิธีการอ่านหนังสือให้ได้เร็ว

3. มีประสบการณ์ที่เพียงพอที่จะเข้าใจและซาบซึ้งกับความหมายของเนื้อเรื่อง
4. ติดตามความเคลื่อนไหวทางวิทยาการต่างๆ และติดตามวงการหนังสืออยู่เสมอ
มีความรู้เรื่องหนังสือ รู้จักตักษณ์และประเภทของหนังสือ สามารถอ่านหนังสือได้ตรอกกับความต้องการและความสนใจ

5. มีวิจารณญาณในการอ่าน คือ อ่านอย่างไตร่ตรองก่อนที่จะเชื่อหรือไม่เชื่อและเป็นการเชื่ออย่างมีเหตุผล มีใจร้ายในการรับฟัง

จากที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่า ความสนใจในการอ่านและคุณสมบัติของนักอ่านหนังสือที่ควรมีถึงที่จะกล่าวดังต่อไปนี้ มีความสนใจในการอ่านหนังสือเป็นประจำ อ่านหนังสือได้เร็วและเข้าใจความหมายได้ทันที เข้าใจและซาบซึ้งกับความหมายของเนื้อเรื่อง อ่านหนังสือได้ตรอกกับความต้องการและความสนใจ มีความอดทน สามารถอ่านหนังสือได้ในระยะเวลานาน ติดตามความเคลื่อนไหวทางวิทยาการต่างๆ และติดตามวงการหนังสืออยู่เสมอ

5.4 ความสำคัญของการอ่าน

การอ่านหนังสือนับเป็นคุณสมบัติที่สำคัญอย่างยิ่งของนักอ่าน เพราะหนังสือมีอยู่มากมาย คนที่อ่านหนังสือเก่งจะต้องอ่านหนังสือให้ได้เร็วที่สุดและเก็บไว้ความสำคัญให้ได้มากที่สุด แล้วสามารถนำเอาความคิดความรู้ต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตให้อยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุข การอ่านจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งที่ต่อตัวผู้อ่านและสังคม

นิพัทธ์ พรีพงษ์ (2548 : 109) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านเช่นนี้

1. ความสำคัญของการอ่านต่อตัวผู้อ่าน

1.1 การอ่านช่วยให้เกิดความรู้ทางวิชาการ กล่าวคือ การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ หากอ่านไม่ได้การเรียนการสอนย่อมพบอุปสรรคอย่างใหญ่หลวง การศึกษาแล้วเรียนทุกระดับผู้เรียนต้องอาศัยการเรียนรู้จากการอ่านด้วยตนเอง ในการตรวจสอบความรู้เพิ่มเติมจากสิ่งพิมพ์ ต่างๆ เช่น หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ เอกสาร ฯลฯ ดังนั้น ความรู้ทางวิชาการ ความสำเร็จทางวิชาการของมนุษย์จึงมีความสัมพันธ์กับการอ่าน

1.2 การอ่านช่วยพัฒนาอาชีพ กล่าวคือ การทำให้ทราบข้อมูลต่างๆ ซึ่งข้อมูลที่ได้สามารถนำมาใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การเลือกอาชีพที่ตน適合 และพัฒนาอาชีพของตนให้เรียบถูกวานานากยิ่งขึ้น

1.3 การอ่านช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ การอ่านทำให้ทราบถึงพัฒนาการต่างๆ ของโลก ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นเครื่องบันดาลใจให้ผู้อ่านนำความรู้ ความคิดเหล่านั้นมาปรับเปลี่ยนสัมพันธ์กับการทำงานและชีวิตประจำวัน

1.4 การอ่านช่วยพัฒนาจิตใจให้เจริญองค์การ การอ่านถือได้ว่าเป็นการพักผ่อนที่มีคุณค่าอย่างหนึ่งของมนุษย์ โดยเฉพาะการอ่านหนังสือวรรณคดี ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง สารคดีนานินาชาติ หนังสือธรรมะ หนังสือเกี่ยวกับธรรมชาติ

1.5 การอ่านช่วยอ่านความสะคลานในชีวิตประจำวัน ตลอดจนช่วยป้องกันและแก้ปัญหางานอย่างได้ เช่น การอ่านช่วยให้ทราบถึงวิธีการถนอมอาหาร การรักษาสุขภาพ เป็นต้น

1.6 การอ่านช่วยให้ผู้อ่านมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม กล่าวคือ การอ่านช่วยให้มนุษย์มีความรู้และเกิดปัญญา ความรู้และปัญญาจะเป็นเครื่องมือที่ทำให้มนุษย์ แสดงออกซึ่งอารมณ์ได้ถูกต้องกับกาลเทศะ มีพฤติกรรมที่เหมาะสม

1.7 การอ่านช่วยพัฒนาพื้นฐานในการฟังให้สามารถฟังเรื่องราวต่าง ๆ ได้ดี และฟังได้อย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ เพราะถ้าเด็กอ่านหนังสือเป็นนิสัยในการอ่านย่อมสร้างพื้นฐานประสบการณ์และขยายประสบการณ์การใช้ภาษา ทั้งสำนวนการพูด การเขียนสื่อความได้อ่านมาก สามารถที่จะบันทึกข้อความที่จากความคิดได้ดีขึ้น

1.8 การอ่านช่วยพัฒนาการใช้ภาษาถูกต้องสอดคล้องกับหลักภาษา (ไวยากรณ์) ได้ดีจากการอ่านมาก จึงเป็นผลรวมของทุกข้อที่กล่าวมาแล้ว หลักภาษาจึงเป็นหลักใหญ่ที่เด็กผู้อ่านได้ซึมทราบและนำไปใช้ให้ถูกต้องตามที่สังคมยอมรับ การอ่านจึงเป็นเครื่องมืออย่างสำคัญที่จะพัฒนาหลักภาษา (ไวยากรณ์) ในการใช้ภาษาได้ถูกต้อง

2. ความสำคัญของการอ่านต่อสังคม

2.1 การอ่านช่วยพัฒนาภาษาพูดดังจะเห็นได้จากผู้ที่ได้รับการศึกษาดีนั่นเอง แนวโน้มว่าจะภาษาพูดได้เกล้าเลียงกับภาษาหนังสือเป็นอันมาก ด้วยเหตุนี้จึงช่วยให้เราทราบพื้นฐานของคุณท่านว่าได้รับการศึกษามากน้อยเพียงใด การอ่านจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาภาษาพูด ถ้าผู้เรียนอ่านเป็น อ่านมาก จะใช้ภาษาพูดได้ถูกต้อง เป็นที่ยอมรับในสังคม

2.2 การอ่านมีความจำเป็นต่อการเป็นพลเมืองดีที่จะรู้ข่าวสาร เหตุการณ์ของบ้านเมือง การปกป้องที่พลาเมืองดีจะต้องให้ความร่วมมือแก่ทางราชการ ได้ดี

2.3 การอ่านช่วยให้รอบรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงทางสังคม การสื่อสาร และการพยากรณ์อากาศ เพื่อการปรับตน ปรับปรุงอาชีพ ยิ่งสังคมเจริญขึ้นมากเที่ยงได การอ่านก็จะทวีความสำคัญมากขึ้นเพียงนั้น

2.4 การอ่านช่วยให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย ประชาชนจำเป็นต้องมีความรู้ความคิดและการตัดสินใจในการเลือกบุคคลหรือกลุ่มคนในการบริหารประเทศชาติ อันเป็นรากฐานสำคัญของระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากรุณาธิรัตน์เป็นประมุข

2.5 การอ่านมีบทบาทในแบ่งการให้ความร่วมมือของคนในสังคม การอ่านทำให้ผู้อ่านเข้าใจผู้อื่น ให้ความร่วมมือกับกลุ่มและรับความช่วยเหลือจากผู้อื่น

2.6 การอ่านทำให้เข้าใจสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมต่างๆ ของสังคมซึ่งเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทำให้ผู้อ่านสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมต่างๆ ทำให้ตนเองครอบครัว และสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 1) ซึ่งได้กล่าวถึงความสำคัญในการอ่านไว้ว่า ๑ ดังนี้

1. สำคัญต่อชีวิตประจำวัน ความเป็นจริงการอ่านไม่ได้มีความสำคัญต่อนักเรียนหรือนักศึกษาเท่านั้นแต่บุคคลทั่วไปก็อาจแสดงหาความรู้ได้ด้วยการอ่าน การอ่านเป็นสื่อกลางของการเรียนรู้ ผู้อ่านมากยิ่งมีรู้มาก และถ้ามีความรู้นั้นมาใช้ประโยชน์ต่อสังคม สังคมนั้นย่อมมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาไปในทางที่ถูกที่ควรอย่างรวดเร็ว ดังนั้นการปลูกฝังให้รักการอ่านตั้งแต่เยาววัย จึงเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2. สำคัญต่อการเรียน การอ่านเป็นหัวใจของการจัดกิจกรรมทั้งหลายในการเรียน การสอน และมีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จ การอ่านเป็นหักษะที่สำคัญยิ่งอันจะส่งผลต่อการเรียนรู้ ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเฉพาะระดับประถมศึกษา หากเรียนตื้นดีรากฐานการอ่านของเด็กจะดี

จากความสำคัญของการอ่านที่กล่าวข้างต้นย่อมเกี่ยวพันกับผู้ดำเนินงานทางด้านการศึกษา อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า การศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการเรียนรู้และการพัฒนาสติปัญญาของคนในสังคม การอ่านทำให้เกิดการพัฒนาด้านสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรม และค่านิยมต่างๆ รวมทั้งช่วยในการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตพัฒนาไปสู่สิ่งที่ดีที่สุดของชีวิต ฉะนั้นการอ่านจึงมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์อย่างยิ่ง

5.5 การพัฒนาการอ่าน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 3-6) ได้กล่าวถึงการพัฒนาการอ่านนั้น ผู้อ่านควรพัฒนาความสามารถในการอ่านของตนเองให้มีประสิทธิภาพซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. การอ่านเร็ว

ผู้อ่านส่วนใหญ่ต้องการอ่านได้เร็วๆ เพื่อที่จะอ่านได้มากหรือเพื่ออ่านในเวลาอันสั้น แต่ได้ความมาก หรือเพื่อความเพลิดเพลิน ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของแต่ละคน อันที่จริงการอ่านเร็ว ในวิชาการอ่านต้องเน้นให้อ่านเร็วด้วยและได้เรื่องราวดูความตั้งใจ และมีความเข้าใจจริงๆ การอ่านเร็วจะใช้กรณิต่อไปนี้

- 1.1 อ่านคร่าวๆ เพื่อต้องการหาข้อความหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของหนังสือนั้น
- 1.2 อ่านเด่นๆ เพื่อต้องการความเพลิดเพลิน เพียงแต่อ่านให้จบๆ รู้เรื่องราว

ท่านนั้น

- 1.3 อ่านเข้าใจว่าไป เพราะเข้าๆ หัวไปนั่นเกิดขึ้นใหม่ๆ ทุกวันอ่านแล้ว ก็แล้วกัน ได้รู้ว่าเกิดอะไรขึ้นบ้างในสังคมต่างๆ
 - 1.4 อ่านเรื่องที่เคยอ่านหรือรู้ดีอยู่แล้ว เพื่อตรวจว่าตรงกับความรู้ของตนหรือไม่
 - 1.5 อ่าน โฆษณา การโฆษณาต้องใช้เทคนิคหลักประการหนึ่ง กือให้ผู้อ่าน อ่านได้ในเวลาอีกที่สุด แต่เกิดความอധາรซื้อสินค้า
- วิธีการฝึกตนเองให้เป็นคนอ่านเรื่อง อาจทำได้ดังนี้
1. รู้จักมุ่งหมายในการอ่าน แต่ละครั้งแน่นอน เช่น เป็นการอ่านเพื่อเตรียมสอบ หรือการอ่านเพื่อหาคำตอบ หรืออ่านเพื่อความเพลิดเพลิน หรืออ่านเพื่อฆ่าเวลา
 2. รู้วิธีการอ่านหนังสือแต่ละประเภท จะทำให้อ่านหนังสือได้เร็วขึ้น
 3. อ่านหนังสือเอาใจความในเวลาจำกัด โดยอ่านหน้าคำนำ บทนำสารบัญ บทขั้นต้น บทลงท้ายครรชนี บรรณานุกรม ถ้ายังไม่เข้าใจก็อาจจะอ่านบทกลาง อ่านบทสรุปแต่ละบท ถ้าเป็นการอ่านทุกหน้า พยายามอย่าอ่านทุกตัว อ่านเฉพาะคำสำคัญในแต่ละบรรทัด แต่ละย่อหน้า เพื่อขับใจความท่านนั้น
 5. พยายามหัดอ่านหนังสือให้เป็นเวลา สม่ำเสมอเท่าที่จะทำได้ เช่น ถ้าอ่านหนังสือหลังรับประทานอาหารเย็น ก็ควรอ่านตามนั้นทุกเวลา ตอนแรกอาจหัดอ่านหนังสือพิมพ์ก่อน ต่อไปเป็นวารสาร ต่อไปเป็นหนังสือที่ชอบ ต่อจากนั้นก็ขยายวงการอ่าน ไปเป็นหนังสือหลายๆ ประเภทอาจจับเวลาการอ่านด้วย คือ เริ่มด้วยเวลา 10 นาที ครึ่งชั่วโมง ไปเรื่อยๆ และคุณว่า อ่านได้ครึ่งหนึ่ง แล้วพยายามอ่านให้ได้เร็วขึ้น โดยอาศัยหลักเกณฑ์จักกล่าวข้างต้นเข้าช่วย
 6. ถ้าหัดตนเองให้พอจะเป็นคนที่อ่านหนังสือได้เร็วได้ แล้วก็ต้องปฏิบัติด้วย เป็นคนอ่านมากอย่างสม่ำเสมอ อ่านหนังสือทุกประเภท อ่านแล้วคิดตามวิชากรณีเปรียบเทียบสิ่งที่ อ่าน
 2. การอ่านเก่ง
- การอ่านเก่ง หมายถึง การอ่านที่ผู้อ่านมีความสามารถดังนี้
- 2.1 เข้าใจเนื้อหาตามตัวอักษร เช่น รู้ว่าเมื่ออ่านหนังสือที่แสดงข้อเท็จจริงอย่าง ตรงไปตรงมา ก็เข้าใจตรงตามนั้น
 - 2.2 เข้าใจความหมายที่ลึกซึ้งแห่งนัยบางประการอยู่ ผู้อ่านจะเข้าใจในขั้นนี้ก็ต้อง เข้าใจระดับแรกก่อน แล้วใช้ความรู้และประสบการณ์ต่างๆ มาช่วยให้เข้าใจความหมายในระดับลึก

ตัวอย่างเช่น เมื่ออ่านสุภาษิต “รักวัวให้ผูก” หากลงมือปฏิบัติตามตัวอักษรก็นับว่าอ่านได้เพียงระดับแรกเท่านั้น ทำให้เกิดผลเสียหายได้ แต่หากอ่านแล้วตีความ วิเคราะห์ ได้นำไปปฏิบัติจึงถือว่าเข้าใจในระดับลึก

2.3 อ่านแล้วสร้างแนวความคิดได้ การสร้างแนวความคิดนี้เป็นทักษะย่อของ การอ่านที่สำคัญยิ่ง เพราะการอ่านให้เข้าใจไปเรื่อยๆ อ่านเดียวบ่อมไม่เพียงพอ หากเรื่องราวนั้นๆ ข้ามมีหลายย่อหน้าผู้อ่านต้องกำหนดได้ว่า แนวคิดของแต่ละย่อหน้าคืออะไร เมื่อร่วมทั้งเรื่องแล้วจะสรุปแนวคิดใหญ่ได้ว่าอย่างไร

2.4 เกิดความคิดใหม่ ผู้ที่ต้องการฝึกการอ่านเก่งต้องไม่พอย่อเพียงการอ่าน สิ่งที่อ่านหรือสรุปเรื่องได้เท่านั้น แต่ต้องหัดสร้างความคิดใหม่อีกที่เรียกว่า ประยุกต์หรือปรับ ความคิดหรือข้อมูลที่รู้นั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไปอีก การอ่านแบบนี้เองทำให้โลกเจริญ ทำให้เกิดตัวรับคำรำไห่ เกิดความรู้และขั้นตอนนิดใหม่ เกิดไปพัฒนาใหม่ เกิดสูตรเคมี สูตรคณิตศาสตร์ ใหม่ๆ เกิดวรรณกรรมใหม่ๆ

2.5 อ่านแล้วประเมินค่าของสิ่งที่อ่านได้ คำว่า “ค่า” ในที่นี้ หมายถึง คุณค่า คุณภาพสมบัติ หรือคุณประโยชน์ ในทางที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่อ่านนั้น โดยประเมินกันอย่างยุติธรรม

2.6 อ่านแล้วแสดงความคิดเห็นแก่บุคคลที่ร่วมเรื่องที่อ่านได้ ข้อนี้เป็นข้อที่ทำให้การรับและส่งสารสมบูรณ์ตามวัจาระ เพราะหากมีแต่การรับสาร ก็จะไม่มีการทราบได้ว่า ผู้รับสารเข้าใจสารนั้นหรือไม่เพียงใด

3. การอ่านเชิงวิเคราะห์

การอ่านเชิงวิเคราะห์ เป็นการอ่านที่ฝึกฝนให้ผู้อ่านรู้จักใช้ความคิด สรtipัญญา และความรอบรู้ต่อสิ่งที่ได้อ่าน จะต้องอาศัยทักษะการอ่านด้านต่างๆ เช่น การอ่านเก่ง อ่านเร็ว และอ่านเพื่อกันครัว ฯลฯ การอ่านเชิงวิเคราะห์มีขั้นตอนดังนี้ คือ

3.1 การรวมข้อมูล นายถึง ผู้อ่าน ผู้เรียน ต้องมีความสัมภានความรู้ ความเข้าใจด้วยการสนทนากับผู้อ่าน เล่าเรื่องอ่านและศึกษานริบทองเนื้อหาหนึ่นๆ

3.2 การวิเคราะห์ นายถึง ผู้อ่าน ผู้เรียน ต้องจับใจความสำคัญของเรื่องได้ว่า ควรทำอะไร ที่ไหน อย่างไร ผลเป็นอย่างไร

3.3 สรุป นายถึง การสังเคราะห์ข้อมูลแล้วสรุปประเมินความนำจะเป็นความนำเข้าถึง สืบกันข้อมูลเพิ่มเติม หาหลักฐานประกอบการตัดสินใจเชิงเหตุผล

3.4 ประยุกต์และนำไปใช้ คือ สามารถนำผลจากการอ่านและการเรียนรู้ไปปฏิบัติจริง โดยคัดเลือกและนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสม

5.6 การสร้างนิสัยรักการอ่าน

การสร้างนิสัยรักการอ่านมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ซึ่งต้องเริ่มต้นสร้างความสนใจในการอ่านของผู้เรียนและสร้างเสริมการอ่านตั้งแต่ก่อนเข้าโรงเรียนและปลูกฝังให้เกิดนิสัยรักการอ่านติดตัวไปตลอดชีวิต

ฉวีวรรณ ภูทากินันธ์ (2542 : 86) ได้ให้ความหมายของนิสัยรักการอ่าน หมายถึง การชอบอ่านจนเป็นนิสัยสนใจอ่านตลอดเวลาจนเป็นนิสัย เมื่อมีเวลาว่างชอบอ่านหนังสือ หรือ วัสดุการอ่านทุกชนิดทุกประเภททั้งเป็นหนังสือที่ให้ความบันเทิง และสารคดี

เกย์ม วัฒนชัย (2544 : 15) กล่าวว่า นิสัยรักการอ่าน หมายถึง การอ่านชำนาญๆ หลายครั้งจนเคยชิน ต้องมีหนังสือติดตัวตลอดเวลา

สรุปได้ว่า นิสัยรักการอ่าน หมายถึง การชอบอ่านจนเป็นนิสัย ชอบอ่านหนังสือ ทุกชนิดทุกประเภททั้งเป็นหนังสือที่ให้ความบันเทิง และสารคดี เมื่อมีเวลาว่างชอบอ่านหนังสือ ตลอดจนหาโอกาสอ่านอยู่เป็นประจำ

5.7 การจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

ศิริกรรณ์ มงคลรัตน์ (2546 : 6) ได้ให้ศันสนคติว่า กิจกรรมส่งเสริมการอ่านเป็นการเสริมสร้างนิสัยในการໄหเรียนรู้ เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการอ่านด้านต่างๆ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก : 6) กำหนดให้แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมการอ่านของโรงเรียนต้องจะดำเนินการให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยจะต้องนำนโยบายของหน่วยเหนือทั้งหมดมาพิจารณาว่ามีมาตรการและกลยุทธ์ในการดำเนินการอย่างไรบ้าง แล้วนำมาตรการเหล่านั้นมาแปลเป็นภาคปฏิบัติสำหรับมาตรการส่งเสริมการอ่านที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้โรงเรียนดำเนินการนั้น

1. สร้างความตระหนักให้นักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาเห็นความสำคัญของการอ่าน

2. กระตุ้นและปลูกฝังให้นักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาอ่านอย่างต่อเนื่อง

3. จัดสถานศึกษาที่สภาพแวดล้อมและบรรยากาศเอื้อต่อการอ่าน

4. ประสานความร่วมมือให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมส่งเสริม

นิสัยรักการอ่าน

5. กำหนดแผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านไว้ในแบบปฏิบัติการประจำปี

6. จัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับโรงเรียน อย่างต่อเนื่องหลากหลายและสม่ำเสมอ

-
- 7. พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการห้องสมุดที่มีคุณภาพ
 - 8. พัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต
 - 9. ปรับแนวคิด ให้มีความรู้และพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้น

ความสำคัญของการอ่าน

10. บูรณาการอ่านในการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และทุกระดับชั้นนโยบายเดียวกับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของโรงเรียน จึงมีความสำคัญยิ่ง เพราะ โรงเรียนได้มีเป้าหมายที่จะดำเนินการโดยเฉพาะการนำการอ่านบูรณาการไปสู่การเรียนรู้กลุ่มสาระต่าง ๆ ได้ก็จะทำให้เกิดคุณภาพสูงสุดตามศักยภาพที่เด็กแต่ละคนมีอยู่

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 8 - 9) ได้เสนอแนะแนวทางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้มีประสิทธิภาพคร่าวมีการเตรียมพร้อมและดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้

1. จัดห้องสมุดสำหรับให้นักเรียนได้ศึกษาด้านควาอ่าย่างเพียงพอจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เจ้าสูตรร่ายกาศของการอ่าน และได้ใกล้ชิดกับหนังสือมากยิ่งขึ้น เช่น จัดนิทรรศการหนังสือในโอกาสต่าง ๆ จัดกิจกรรมเพื่อเชิญชวนให้อ่านหนังสือสม่ำเสมอ ฯลฯ

2. ครุภัณฑ์กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ควรมีการศึกษาเตรียมพร้อมทั้งในด้านวิธีการดำเนินการสื่อ อุปกรณ์ เพื่อให้การจัดกิจกรรมดำเนินไปด้วยความเรียบง่ายบรรลุเป้าหมายและจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ รวมทั้งต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องนิสัยรักการอ่านด้วย

3. การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านต้องเป็นกิจกรรมที่เร้าใจท้าทายความสนใจ ความสามารถของผู้เรียน รวมทั้งมีความหลากหลายเพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีความสุข และเป็นกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียน ได้ปฏิบัติจริงสามารถแสดงความสามารถที่ได้รับมา

4. ครุภัณฑ์กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ควรเก็บรวบรวมข้อมูลในด้านการอ่านของนักเรียนรายบุคคล เพื่อที่จะจัดกิจกรรมสนองกับความต้องการและสนใจของผู้เรียนแต่ละคน ได้อย่างเหมาะสม

5. ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน หากนำตัวอย่างจากเอกสารฉบับนี้ไปใช้ ควรปรับปรุงหรือคัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เพื่อให้กิจกรรมดูน่าสนใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

6. นอกจากโรงเรียนจะมีบทบาทสำคัญในการสร้างนิสัยรักการอ่านให้แก่นักเรียน จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากพ่อแม่ ผู้ปกครองอีกทางหนึ่งด้วยเพื่อให้ปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 22) ยังได้เสนอแนะแนวทางเพิ่มเติมเกี่ยวกับการดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านมีดังนี้

1. จัดสมุดบันทึกการอ่านของนักเรียนใส่กระดาษพร้อมแฟ้มบันทึกพฤติกรรมการอ่านให้แก่ครูประจำชั้น เนื่องจากครูประจำชั้นต้องเป็นผู้จัดเก็บบันทึกการอ่านและมอบบันทึกการอ่านให้แก่นักเรียนในชั่วโมงรักการอ่านเพื่อให้นักเรียนบันทึกการอ่านและตรวจบันทึกการอ่านของนักเรียน

2. นักเรียนตัวแทน จำนวน 2 คน ในห้องไปรับหนังสือที่ห้องสมุดทุกวันศุกร์ ตรวจบันทึกหนังสือให้ตรงกับรายการที่ติดไว้หน้ากล่อง/กระป๋า และตรวจนับจำนวนและรายการให้ถูกต้องครบถ้วนแล้วนำส่งคืนห้องสมุด เช่นชั้อรับ – ส่งให้เรียบร้อยทุกครั้ง

3. นักเรียนอ่านหนังสือพร้อมกันทั้งโรงเรียนในชั่วโมงแรกของทุกวันศุกร์และบันทึกลงในสมุดบันทึกการอ่านทุกครั้ง

4. จัดกิจกรรมเสริม เช่น ตอบปัญหาหน้าแคล เชิญวิทยากรบรรยายให้ความรู้ จัดนิทรรศการส่งเสริมการอ่าน ฯลฯ

5. จัดการจัดกิจกรรมอื่นๆ ก่อให้เกิดความสนุกสนาน เช่น การแข่งขันตอบปัญหา

6. ประเมินผลทุกสิ้นปีการศึกษา เพื่อปรับปรุงและพัฒนางาน

การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเป็นกิจกรรมที่มุ่งกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความสนใจอย่างรุ่มรื่น อยากอ่าน จนสามารถน่าความรู้เหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ได้อย่างหลากหลายสถานศึกษา สามารถนำการอ่านเข้าไปอยู่ในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้ตามศักยภาพ และต้องจัดกิจกรรมการอ่านเป็นกิจกรรมเสริมนอกเหนือเวลาเรียนเพื่อกระตุ้นให้เกิดการอ่านอย่างต่อเนื่อง และยังเป็นนิสัย กิจกรรมการส่งเสริมการอ่านที่เป็นกิจกรรมเสริมนี้อาจจัดในลักษณะเป็นรายบุคคล รายกลุ่ม หรือจัดให้กับผู้เรียนทุกคน โดยกำหนดระยะเวลาอย่างชัดเจน เช่น กิจกรรมสื้อสารผ่านเสียง เน้นกลุ่มเป้าหมาย คือนักเรียนผู้นำการอ่านหรือนักเรียนที่สมควรใจเผยแพร่ความรู้ ข่าวสาร หรือแสดงออกทางด้าน การพูด โดยแต่ละคนจะต้องอ่านและทักท้วงเรื่องจากแหล่งเรียนรู้ ห้องสมุดหรือจากภูมิปัญญาท่องถิ่นแล้วนำมาเล่าหรือผ่านสื่อ กิจกรรมค่ายการอ่าน เน้นกลุ่มเป้าหมายตามความพร้อมด้านงบประมาณ โดยใช้เวลาจัด 1-2 วันตามความเหมาะสมเพื่อกระตุ้นให้เกิดการอ่านตลอดจนเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่คณะและสร้างภารกิจที่เป็นผู้นำผู้ตามที่ดี กิจกรรมเสริมนี้จะต้องทำ

อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องซึ่งจะบังเกิดผลอย่างชั้นเชิง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(2549 : 24-25)

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 27) ยังได้กล่าวถึง
ขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการอ่านของนักเรียนโรงเรียนซึ่งถือเป็นภารกิจหลักของโรงเรียน
ที่จะต้องส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้เกิดขึ้นในโรงเรียน ทั้งนี้ เพื่อการอ่านเป็นทักษะที่จำเป็นใน
การแสดงความรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้สามารถเรียนรู้ได้ สื่อสารได้และสามารถสร้างองค์ความรู้ได้
ซึ่งนับว่าเป็นการปฏิรูปการเรียนที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในปัจุบัน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ
ดังนี้

1. ขั้นเตรียมงาน โรงเรียนควรนิการประชุมปรึกษาหารือกันระหว่างผู้บริหาร
โรงเรียน ครู ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนและนักเรียนเพื่อวางแผนการจัดทำโครงการ/กิจกรรมส่งเสริม
การอ่านในโรงเรียน โดยอภิปรายให้เห็นถึงความสำคัญจำเป็นของการอ่านซึ่งเป็นกิจกรรมที่สำคัญ
มากที่สุดกิจกรรมหนึ่งของมนุษย์หรืออาจกล่าวได้ว่า “การอ่านเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต” ก็น่าจะเป็น
คำกล่าวที่ไม่เกินความเป็นจริงนัก เมื่อทุกฝ่ายเห็นความสำคัญจำเป็นดังกล่าวแล้วจึงควรดำเนินการ
ดังนี้

1.1 ผู้บริหารแต่งตั้งคณะกรรมการด้านคุณภาพ อาจารย์ บรรณาธิการ อาจมี
นักเรียนร่วมอยู่ด้วยแล้วแต่ความเหมาะสม เขียนโครงการและทำหน้าที่ดำเนินงานตามโครงการ/
กิจกรรมให้ส่งผลต่อการปฏิบัติจริงของนักเรียน เช่น อาจมีการบันทึกกิจกรรมกำหนดรางวัล สื่อ
อุปกรณ์การติดต่อกับผู้ปกครอง เป็นต้น

1.2 คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงให้เป็นโครงการและกิจกรรมที่สมบูรณ์กำหนดการ
และสื่อต่าง ๆ ในโครงการต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้ โดยไม่ต้องใช้เงิน ใช่วงเวลาและแรงงานมาก
เกินไป โดยครุผู้สอนสามารถนำกิจกรรมต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนได้ดังแต่การเขียนแผนการ
สอน แผนกิจกรรม เป็นต้น

1.3 เตรียมสื่อและอุปกรณ์ที่จำเป็นในการจัดกิจกรรมตามโครงการ โดยการจัดหา
คัดเลือกหรือบางครั้งจำเป็นต้องซื้อกับพิจารณาตามสมควรซึ่งไม่ควรเป็นสื่อหรืออุปกรณ์ที่มีราคา
แพงเกินไป

1.4 กำหนดเกณฑ์หรือติดตาม ให้เหมาะสมกับระดับความสามารถในการอ่าน
ของนักเรียน

1.5 กำหนดวิธีการประเมินผล เช่น สร้างแบบบันทึกการอ่าน ให้เล่าเรื่อง ตอบ
คำถาม วัดภาพประกอบเรื่อง

2. ขั้นประชาสัมพันธ์โครงการ การประชาสัมพันธ์เป็นความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยให้ครูนักเรียนและผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมนี้ ๆ

2.1 การประชาสัมพันธ์ยังทำได้หลายวิธีตามความเหมาะสม ตามความต้องการ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มี เช่น ปิดประกาศในห้องเรียน ประกาศเตียงตามสายประกาศในวารสาร โรงเรียน เผยแพร่หมายสั่งผู้ปกครอง

2.2 ให้ครูและนักเรียนที่อยู่ในคณะกรรมการมีเวลาเข้าร่วมโครงการในห้องเรียน ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น การรับสมัครสมาชิกชมรม การเลือกหนังสือที่จะอ่านการกรอกแบบบันทึก แหล่งที่จะอ่านหนังสือ กิจกรรมการส่งเสริมการอ่าน เป็นต้น

2.3 โรงเรียนจัดกิจกรรมการรณรงค์โครงการส่งเสริมการอ่านทุกรูปแบบมีทั้ง เอกสาร การสื่อสารการบรรยาย เสนอแนะ ประกาศ เป็นต้น ซึ่งจะเป็นการช่วยกระตุ้นให้ทุกคน ตระหนักรู้ในความสำคัญของการอ่านมากขึ้น

3. ขั้นดำเนินการ เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดเนื่องจากทุกกิจกรรมในโครงการควรได้ บังเกิดผลเป็นรูปธรรมสามารถนำเสนอภาพที่ชัดเจนของกิจกรรมต่างๆดังนี้

3.1 การเตรียมกิจกรรม สื่ออุปกรณ์และขั้นตอนการจัดกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ เพื่อความพร้อมของการจัดกิจกรรม

3.2 การปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ซึ่งการปฏิบัติกิจกรรมของส่งเสริมให้ครอบคลุม ทั้งการฟัง พูด อ่านและเขียน หรือสัมพันธ์กันทั้ง 4 ทักษะ

3.3 การพัฒนางานของนักเรียน จากการปฏิบัติกิจกรรมนักเรียนจะวางแผนการจัด เก็บสะสมผลงาน คัดเลือกงาน ปรับเปลี่ยนผลงานและเสนอผลงานในรูปแบบการใช้เพิ่มสะสมผลงาน

3.4 การประยุกต์ใช้กิจกรรมส่งเสริมรักการอ่านให้เหมาะสมกับโรงเรียนและ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนซึ่งเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการจะต้องหาแนวทางพัฒนาปรับปรุงกิจกรรม ให้สัมพันธ์สอดคล้องกับสภาพต่างๆดังกล่าวข้างต้น

4. ขั้นประเมินผล การประเมินผลเป็นขั้นตอนที่สำคัญของโครงการส่งเสริมการอ่าน ที่โรงเรียนควรได้ ประเมินผลความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามโครงการของโรงเรียน ดังนี้

4.1 ความก้าวหน้าในการอ่านของนักเรียนประเมินได้จากจำนวนหนังสือที่อ่าน และแบบบันทึกการอ่านซึ่งจะแสดงว่านักเรียนมีการพัฒนาการอ่านเพียงใด มีความสามารถเพิ่มขึ้น หรือไม่ รวมทั้งการนำความรู้ที่ได้รับจากการอ่านไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

4.2 การจัดกิจกรรมตามโครงการของโรงเรียน ซึ่งประเมินได้จากร่องรอยหลักฐาน การจัดกิจกรรมตามสภาพที่แท้จริง ได้ทั่วสั่งเสริมให้นักเรียนมีความก้าวหน้าในการอ่านรักการอ่าน เพียงใด โดยใช้แบบสำรวจแบบประเมินผลการดำเนินการรวมทั้งผลที่ได้จากการรวบรวมสะสม ผลงานและการนำเสนอผลการดำเนินงานทั้งหมด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 29 – 30) ได้กำหนดมาตรการสำคัญเพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

มาตรการที่ 1 สร้างความตระหนักให้นักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาเห็นความสำคัญของการอ่าน

มาตรการที่ 2 กระตุ้นและปลูกฝังให้นักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาอ่านอย่างต่อเนื่อง

มาตรการที่ 3 จัดสถานที่ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน

มาตรการที่ 4 ประสานความร่วมมือให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

มาตรการที่ 5 กำหนดแผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี

มาตรการที่ 6 จัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับโรงเรียนอย่างต่อเนื่องหลากหลายและสนับสนุน

มาตรการที่ 7 พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการห้องสมุดที่มีคุณภาพ

มาตรการที่ 8 พัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต

มาตรการที่ 9 ปรับแนวคิดให้ความรู้และพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความสำคัญของการอ่าน

มาตรการที่ 10 บูรณาการการอ่านในการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลทุกสาระการเรียนรู้และทุกระดับชั้น

ส่วนกิจกรรมเสนอแนะที่โรงเรียนสามารถพิจารณาและดำเนินการส่งเสริมการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน เช่น

1. สร้างใบงานกิจกรรมที่ต้องใช้การอ่านเป็นวิธีการสื่อสาร เช่น อ่านฉลากยา

อ่านป้ายโฆษณา

2. กิจกรรมต้นไม้พุดได้ เลือกโคลง กลอน คำคม เขียนเชิญชวนการอ่านติดตาม

ต้นไม้

3. การเล่านิทานประกอบการเขียนหุ่น โดยผู้เรียนช่วงชั้นที่ 2

4. การอ่านคำศัพท์ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วันละคำ ผู้เรียนคืนนานาเส้นอพื่อนหน้าเสาธงทุกวัน

5. การจัดกิจกรรมค่ายรักการอ่าน เน้นกิจกรรมตามมาตรฐานที่ใช้การอ่านเป็นวิธีการสืบค้น

6. การทำกิจกรรมจากการหนังสือพิมพ์เก่า

7. การทำโครงการภาษาไทยตามความสนใจของผู้เรียน
8. การจัดป้ายนิเทศความรู้จากการค้นคว้าของผู้เรียน
9. สร้างแบบฝึกทักษะการอ่าน ทั้งการอ่านออกเสียง การอ่านจับใจความ
10. การอ่านนิทานภาคภาษาประกอน การแต่งนิทานเพิ่มเติม
11. การอ่านข่าวบริการเดี่ยงตามสายรายวัน
12. การสร้างหนังสือประกอบการอ่านโดยผู้เรียน
13. การพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตเพื่อการส่งเสริมการอ่าน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2554 : 150) ได้ให้ความหมายของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านไว้ว่า หมายถึง การกระทำโดยมักจะใช้สื่อต่างๆ ประกอบเพื่อกระตุ้นให้ผู้ใช้เกิดความรู้สึกอย่างอ่าน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาผู้ใช้ให้มีนิสัยรักการอ่าน มีประสิทธิภาพรักการอ่าน และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเหมาะสม

สรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจะเป็นการจัดตามหน้าที่หรือจดอย่างสนุกสนานสร้างสรรค์ซึ่งน้อยกว่าความตระหนักและความพยายามในการสร้างสรรค์กิจกรรมของครูผู้รับผิดชอบการสอนทุกคน การเริ่มของหน่วยงานน่าจะเริ่มจากการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้กับครูผู้สอนก่อนแล้วครูที่รักการอ่านจะพัฒนาภารกิจกรรมรักการอ่านให้กับนักเรียนได้รักการอ่านตามไปด้วย

5.8 รูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2554 : 150-156) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านทำได้หลายรูปแบบ น้อยกว่าความสนใจและความสามารถในการรับรู้ของผู้ใช้ที่เป็นกุญแจหมาย และความพร้อมของห้องสมุด ดังนี้ สิ่งที่ผู้จัดจะต้องคำนึงถึงเป็นลำดับแรกในการพิจารณาจะเป็นแบบของกิจกรรมที่จะจัดเพื่อให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด คือ การรู้จักผู้ใช้กุญแจหมายอย่างถ่องแท้ ทั้งในเรื่องวัยและความสนใจ การเข้าใจคุณลักษณะและข้อจำกัดของสื่อประเภทต่างๆ ที่จะใช้ประกอบ และการตระหนักถึงจุดแข็งและข้อจำกัดของห้องสมุดในค้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น งบประมาณ จำนวนบุคลากร และสถานที่ เป็นต้น

รูปแบบของกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่พบเห็นกันอยู่ทั่วไป มีดังนี้

1. การเล่านิทาน การเล่านิทานเป็นกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่เหมาะสมสำหรับเด็ก วิธีการนี้นักจากจะทำให้เด็กเกิดความสนุกสนานแพลิดเพลินและสร้างจินตนาการ มีพัฒนาการ การใช้ภาษา และจุดประกายให้เด็กเกิดความสนใจมากอ่านเพิ่มขึ้นแล้ว ยังเป็นวิธีที่ใช้ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

การจัดกิจกรรมเด่านิทานในห้องสมุดโรงเรียน นอกจากจะจัดในลักษณะที่ครูบรรณาธิการเป็นผู้ดำเนินการแล้ว นักเรียนเป็นผู้ดำเนินการเพื่อให้นักเรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น วิธีการจัดอาจเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เป็นผู้ดำเนินการ ทั้งการดำเนินรายบุคคล หรือการดำเนินทีม โดยผู้ร่วมทีมอาจจะช่วยแสดงหรือทำท่าทางประกอบการดำเนินการ วิธีการเหล่านี้นักเรียนจะต้องใช้ความคิดเห็นในการแสดงออกอีกด้วย เพื่อจะได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดความกล้าในการแสดงออกอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การเด่านิทานได้ผลตามที่มุ่งหวัง ผู้จัดควรคำนึงถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ดังนี้

1.1 การกำหนดกลุ่มผู้ฝึก การเด่านิทานแต่ละครั้ง บรรณาธิการจะกำหนดกลุ่มผู้ฝึกโดยพิจารณาอายุเป็นเกณฑ์ เพราะเด็กแต่ละวัยจะมีช่วงระยะเวลาและความสนใจเรื่องต่างๆ แตกต่างกัน เช่น กลุ่มเด็กเล็ก (อายุ 2-4 ปี) ช่วงที่ใช้ในการจัดควรประมาณ 15-20 นาที และนิทานที่นำมาเด่าควรมีความยาวระหว่าง 3-5 นาที ส่วนเด็กอายุระหว่าง 5-7 ปี ช่วงเวลาที่ใช้ในการจัดควรประมาณ 20-30 นาที และนิทานที่นำมาเด่าควรมีความยาวประมาณ 5-10 นาที สำหรับเด็กโต (อายุ 8-10 ปี) ช่วงเวลาที่ใช้ในการจัดควรประมาณ 30-40 นาที และนิทานที่เลือกมาเด่าอาจมีความยาวและใช้เวลาได้ถึง 20 นาที เป็นต้น

1.2 การเลือกนิทาน นิทานที่เลือกมาเด่าจะต้องผ่านการพิจารณาแล้วว่าเป็นเรื่องที่มีคุณค่า มีเนื้อร่องเร้าความสนใจทำให้เด็กเกิดความรู้สึกตื่นเต้นและอยากรู้ ไปจนจบ รวมทั้งลักษณะการนำเสนอสอดคล้องกับความสนใจของผู้ฝึกซึ่งมักจะแตกต่างกันไปตามอายุ เช่น กลุ่มเด็กอายุ 2-4 ปี อาจเลือกเรื่องที่มีถ้อยคำล้อของสัมพันธ์กัน เช่น เรื่องยายกระดา และเกี่ยวกับสัตว์พูดได้ เช่น เรื่องลูกหมูสามตัว ส่วนเด็กอายุ 5-7 ปี จะเริ่มนิทานในเรื่องการผจญภัย เรื่องลึกลับ หรือเรื่องที่เกิดจากจินตนาการที่เกินความเป็นจริง เช่น เรื่องเงือกน้อย และซินเดอเรลล่า เป็นต้น สำหรับเด็กอายุ 8-10 ปี เรื่องที่เลือกมาอาจเกี่ยวกับ ชีวิตจริง วิทยาศาสตร์ และวีรบุรุษ

1.3 การกำหนดสถานที่ สถานที่ที่กำหนดควรเหมาะสมกับจำนวนผู้ฝึก และกิจกรรมที่จัดประกอบ เพื่อเพิ่มความสนุกสนานและความประทับใจ เช่น การจัดแสดงหนังสือ นิทานที่มีในห้องสมุด การฝึกภาคภาษาประกอบนิทานที่ฟัง การเล่นดนตรีประกอบในขณะที่ดำเนินการแสดงละครหรือการเขิดทุนประกอบนิทานที่เด่า เป็นต้น

1.4 การเตรียมการและการเตรียมตัว ผู้เด่านิทานต้องเตรียมการและเตรียมตัวให้พร้อมทั้งในด้านการเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบในการเด่า การฝึกซ้อม การหาความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับเทคนิคการเด่านิทานด้วยกลวิธีต่างๆ เช่น การเดาปากเปล่าเลียนเสียงธรรมชาติ การเดาโดยใช้กิริยาท่าทางประกอบ การเดาโดยใช้หุ่นประกอบ การเดาโดยภาคภาษาประกอบ เป็นต้น

2. การเล่าหนังสือ / การแนะนำหนังสือ / การส่วนเกี่ยวกับหนังสือ วิธีการเร้าความสนใจให้ผู้ใช้กลุ่มเป้าหมายของอ่านหนังสือ โดยการเล่าเรื่องราวในหนังสือ แนะนำหนังสือให้รู้จัก หรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกอยากรู้เรื่องราวต่างๆ ในหนังสือเรื่องนั้นอย่างละเอียด อาจเรียกโดยรวมว่า “การส่วนหนังสือ”

วิธีการเล่าเรื่องหนังสืออาจทำได้โดยการหยินยกตอนใดตอนหนึ่งที่น่าสนใจมาเดา และหยุดเดาเมื่อถึงตอนสำคัญ เพื่อให้ผู้ฟังสนใจอยากรอดตามอ่านต่อไป หรือเล่าโดยเบริชเทียบกับหนังสือที่มีแก่นเรื่องเหมือนกันแต่แตกต่างกันในรายละเอียด เพื่อให้ผู้ฟังรู้จักหนังสือหลายเล่ม

วิธีการแนะนำหนังสือจะแตกต่างไปจากการเล่าเรื่องหนังสือ คือ จะไม่กล่าวถึงเนื้อเรื่องหรือรายละเอียดทั้งหมดของหนังสือที่แนะนำ แต่จะบอกคร่าวๆ ว่าเป็นหนังสือเกี่ยวกับอะไร มีจุดเด่นอย่างไร นำเสนอจำนวนมากน้อยเพียงใด การแนะนำอาจทำได้โดยทั้งการพูดและการเขียน และอาจเป็นการแนะนำเพื่อให้ผู้ฟังรู้จักหนังสือ หรือแนะนำเพื่อแสดงความคิดเห็นของผู้แนะนำในด้านนื้อหา วิธีเขียน ข้อดี ข้อบกพร่องของหนังสือ และประโยชน์ที่ผู้อ่านจะได้รับจากการอ่านหนังสือเรื่องนั้น ซึ่งอาจเรียกว่า การวิจารณ์หนังสือ

สำหรับวิธีการส่วนเกี่ยวกับหนังสือ คือ การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปพูดคุยกันหนังสือที่อ่านเพื่อกระตุ้นให้ผู้ฟังเกิดความสนใจอยากรู้เรื่องราวและเสริมสร้างความสามารถในการอ่านของผู้ฟังไปสู่ระดับการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อเรื่องจากการอ่าน

ไม่ว่าจะเป็นการเล่าเรื่องหนังสือ การแนะนำหนังสือ หรือ การส่วนเกี่ยวกับหนังสือ สิ่งที่ควรคำนึงถึงในการจัด มีดังนี้

2.1 การคัดเลือกหนังสือ หนังสือที่คัดเลือกมาแล้ว แนะนำ หรือส่วนฯ จะต้องเป็นหนังสือที่มีคุณภาพ และเหมาะสมกับเพศ วัย ความรู้ ความสนใจและความสามารถในการรับรู้ของผู้ฟัง และในขณะที่จัดกิจกรรมควรมีหนังสือเล่มนั้นมาแสดงให้เห็นด้วย

2.2 การกำหนดเวลา เวลาที่ใช้ในการเล่า แนะนำ หรือส่วนฯ ในแต่ละครั้ง ควรเหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟัง เช่น หากเป็นเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาเวลาที่กำหนดควรอยู่ระหว่าง 10-20 นาที หากเป็นเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาควรกำหนดช่วงเวลาระหว่าง 25-30 นาที และหากเป็นผู้ใหญ่ไม่ควรใช้เวลาเกินหนึ่งชั่วโมง เป็นต้น

2.3 การเตรียมการและการเตรียมตัว ผู้จัดต้องเตรียมอุปกรณ์เพื่อใช้ประกอบการเล่า การแนะนำหรือการส่วนฯ ให้พร้อม นอกจากนั้นผู้เล่า ผู้แนะนำหรือผู้ร่วมส่วนฯ จะต้องอ่านหนังสือเล่มนั้นให้เข้าใจ และจดจำเนื้อเรื่องที่จะเล่าได้อย่างดี (บางคนอาจทำโน้ตบุ๊กเพื่อช่วยแก้ไขภาษาในกรณีที่เกรงว่าจะจำไม่ได้) ตลอดจนการฝึกซ้อมการเล่า ซึ่งวิธีแนะนำ และเตรียมเขียนบทพูดแนะนำหรือเตรียมประเด็นในการสนทนาก่อนหน้าให้พร้อม

การจัดกิจกรรมในรูปแบบ “การเสนอหนังสือ” ในห้องสมุดโรงเรียนสามารถดำเนินการได้เช่นเดียวกับการเล่านิทาน กล่าวว่า กำหนดให้ผู้เสนอหนังสือ (ผู้เล่าเรื่อง ผู้แนะนำหรือผู้ร่วมслушงาน) เป็นนักเรียน ส่วนครูบรรยายทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำ และให้กำลังใจหลังจากกิจกรรมสิ้นสุด ครูบรรยายทำหน้าที่เป็นนักเรียนอาจรวมหรือคัดเลือกเรื่องราวที่นำเสนอมาจัดทำเป็นบรรณทักษณ์เพื่อเผยแพร่ให้ผู้สนใจติดตามในภายหลังอีกรอบ โดยอาจติดบนป้ายประกาศในห้องสมุด หรือเผยแพร่ทางเว็บไซต์ หรือรวมรวมเป็นเล่ม

3. การจัดนิทรรศการ การจัดนิทรรศการ คือ การนำสื่อประเทต่างๆ เช่น หนังสือภาพ แผนภูมิ วัสดุกราฟิก ของจริง ของจำลอง เป็นต้น ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งมาจัดแสดงเพื่อให้ผู้อ่าน ผู้ชม ได้รับความรู้และกระตุ้นให้เกิดความสนใจอย่างอ่อนหนังสือที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวในการจัดนิทรรศการ มีหลักที่ควรคำนึงถึงหลายประการดังนี้

3.1 ชื่อเรื่อง การจัดนิทรรศการทุกครั้งต้องมีชื่อกำกับ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องที่นำเสนอได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

3.2 การกำหนดสี สีมีส่วนสำคัญในการดึงดูดความสนใจนิทรรศการที่จัดแสดงได้มาก การใช้สีโดยทั่วไปไม่ควรเกิน 3-4 สี โดยอาจใช้สีตัดกัน หรือ ใช้สีที่กลมกลืนกัน ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมสมกับเรื่องที่จัด

3.3 พื้นผิว การจัดนิทรรศการควรคำนึงการใช้ลักษณะพื้นผิวที่ต่างกันเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความสนใจ โดยต้องให้มีทั้งความเรียบและความขรุขระสลับกัน

3.4 ความเป็นสามมิติ การจัดนิทรรศการควรให้มีส่วนนูน ส่วนลึก และมีที่ว่างรอบวัสดุที่จัด เพื่อให้มองดูแล้วเห็นเป็นสามมิติ เพราะจะช่วยคงคุณภาพและความสนใจของผู้อ่าน ได้ดี

3.5 ความเป็นเอกภาพ การใช้รูปทรงของวัสดุ สี เส้น ตัวอักษร และการจัดวางรูปแบบของสิ่งต่างๆที่นำมาจัด ควรให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเมื่อมองดูแล้วจะเห็นทุกสิ่งมีความสัมพันธ์กันและต่อเนื่องกัน

3.6 ความสมดุล การจัดวางวัสดุต่างๆที่นำมาใช้ ควรให้มีน้ำหนักเท่ากัน ทั้งซ้ายและขวา เมื่อดูแล้วไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกว่าหนักไปข้างใดข้างหนึ่ง ความสมดุลในที่นี้หมายถึง การจัดสิ่งที่นำเสนอนี้ให้เท่ากัน ทั้งซ้ายและขวา (Formal or Symmetrical Balance) คือ การใช้ภาพ หรือวัสดุที่มีรูปร่างลักษณะเหมือนกัน และมีขนาดเท่ากันทั้ง 2 ด้าน และการจัดสิ่งที่นำเสนอนี้ในลักษณะไม่เท่ากัน (Informal or Asymmetrical Balance) คือ ไม่จำเป็นต้องใช้ภาพหรือวัสดุที่มีรูปร่างลักษณะเหมือนกัน หรือ มีจำนวนเท่ากันทั้ง 2 ด้าน แต่อาจใช้วิธีจัดให้มีความพอดี คูแล้วมีน้ำหนักเท่ากัน โดยใช้วิธีต่างๆ เช่น การใช้สีหนักสีเบา และการใช้รูปทรงขนาดแตกต่างกัน เป็นต้น

3.7 จุดสนใจ ในนิทรรศการหนึ่งๆควรจัดให้มีจุดสนใจเพียงจุดเดียว ซึ่งอาจทำได้โดยทำจุดนั้นให้ใหญ่มากกว่าจุดอื่น หรือเว้นเนื้อที่ว่างรอบ ๆ จุดสนใจ หรืออาจใช้เส้นและลูกศร นำสายตาไปยังจุดสนใจนั้น

3.8 ความเรียนง่าย นิทรรศการที่ดีควรจัดให้มองคูเรียนง่าย สื่อความหมาย ตรงประเด็น ความจ่ายน้ำนี้ครอบคลุมรูปแบบการนำเสนอ เนื้อหาสาระที่นำเสนอ และการใช้วัสดุ ที่ทาง่าย นำไปใช้ได้หลายโอกาส และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

4. การเล่นเกม / การทายปัญหา การเล่นเกมและการทายปัญหา เป็นกิจกรรม ส่งเสริมการอ่านที่เน้นความสนุกสนาน และการฝึกทักษะในด้านต่างๆมีทั้งในลักษณะที่กำหนดให้เล่นคนเดียว และเล่นเป็นทีม ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เล่นได้ฝึกความร่วมมือและความสามัคคีด้วย ตัวอย่างของเรื่องที่จัดให้เล่น เช่น เกมต่อภาพเกี่ยวกับหนังสือที่อ่าน เกมหาข้อมูลจากหนังสือที่กำหนด เกมเติมคำศัพท์ เกมทายปัญหา เกมอะไรมี เป็นต้น สำหรับสิ่งที่ควรคำนึงถึงในการทำ กิจกรรมในรูปแบบนี้ มีดังนี้

4.1 ความเหมาะสม เกมที่กำหนด หรือปัญหาที่นำมาใช้ควรจะท้าทาย สนุกสนาน มีประโยชน์ในการส่งเสริมทักษะด้านต่างๆ และเหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้เล่น

4.2 การกำหนดเวลาและกติกาที่ใช้ในการเล่น เวลาที่ใช้ควร มีความเหมาะสม กับเรื่องที่นำมาจัด และผู้จัดต้องรักษาเวลาอย่างเคร่งครัด ส่วนกติกาในการเล่นก็จะต้องแจ้งให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทราบอย่างชัดเจน

4.3 การจัดเตรียมอุปกรณ์และสถานที่ หนังสือหรืออุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเล่นจะต้องมีเพียงพอ กับจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมและอยู่ในสภาพที่ใช้ได้ ส่วนสถานที่ในการเล่น จะต้องมีความเหมาะสม

5. การจัดประกวด/การจัดการแข่งขัน การจัดประกวด และการแข่งขันเป็นวิธีการ อ่านหนังที่ใช้ประกอบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านรูปแบบอื่น ๆ เพื่อเพิ่มความสนใจและความกระตือรือร้นของผู้เข้าร่วมกิจกรรม เช่น การประกวดยกนักอ่าน การประกวดเล่าเรื่องจากหนังสือ การแข่งขันตอบปัญหาเกี่ยวกับหนังสือในห้องสมุด การแข่งขันการอ่านจับใจความ การแข่งขันค้นหาคำศัพท์ เป็นต้น

ข้อควรคำนึงในการจัดกิจกรรมการประกวด และการแข่งขัน มีดังนี้

5.1 การกำหนดกติกาและเกณฑ์การตัดสิน กติกาและเกณฑ์การตัดสินในการประกวดและแข่งขัน จะต้องมีความชัดเจน และเป็นที่ทราบโดยทั่วไป

5.2 กรรมการตัดสิน บุคคลผู้ที่ทำหน้าที่เป็นกรรมการตัดสินการประกวดและ การแข่งขัน จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่จัดประกวดและที่กำหนดแข่งขันเป็นอย่างดี

5.3 การเตรียมอุปกรณ์และรางวัล ความพร้อมของอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการแข่งขันและการจัดเตรียมรางวัลที่เหมาะสมเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาเข้ากัน นอกจากนี้ห้องสมุดโรงเรียน บناจะแห่งอาชีวศึกษาจัดกิจกรรมในลักษณะนี้ เช่น อบรมรักการอ่าน อบรมคนรักหนังสือ โดยเชิญชวนให้นักเรียนที่ชอบการอ่านหนังสือมาร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้บุคคลอื่นๆ เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการอ่าน หรืออาจจัดค่ายในช่วงปิดภาคการศึกษา เช่น ค่ายรักการอ่าน ค่ายสนุก กับการอ่าน โดยทุกคนในค่ายร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ที่กระตุ้นให้เกิดความสนใจในการอ่าน เป็นต้น สรุปได้ว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ต้องคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายในเรื่องวัย และความสนใจ และเข้าใจคุณลักษณะของหนังสือประเภทต่างๆ ที่ใช้ประกอบการจัดกิจกรรม พร้อมทั้งทราบถึงกลุ่มประมาณ จำนวนบุคลากรและสถานที่ด้วย

6. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

6.1 ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

จากการศึกษาความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

โกวัตเน่ เทศบุตร (2545 : 1) ได้กล่าวถึงการวิจัยเชิงปฏิบัติการว่า หมายถึง รูปแบบของวิธีการศึกษาค้นคว้าแบบสะท้อนตนเองเป็นหมู่คณะของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในสถานการณ์ทางสังคม เพื่อต้องการที่จะพัฒนาลักษณะที่ชอบธรรมและความชอบด้วยเหตุผลวิธีการปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้รูปแบบหรือแนวทางไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพงานนั้น ๆ ให้สอดคล้องกับภาวะของสังคมและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

ประวิต เอราวัณ (2545 : 5) ได้กล่าวถึงความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการว่า หมายถึง กระบวนการศึกษาค้นคว้าร่วมกันอย่างเป็นระบบของกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน เพื่อทำความเข้าใจ ต่อปัญหาหรือข้อสงสัยที่กำลังเผชิญอยู่ และทำให้แนวทางในการปฏิบัติหรือวิธีแก้ไขปรับปรุงที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในการปฏิบัติงาน

สรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ หมายถึง กระบวนการศึกษาค้นคว้าร่วมกันอย่างเป็นระบบของกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน เพื่อแก้ปัญหาหรือข้อสงสัยที่กำลังเผชิญอยู่ และทำให้แนวทางในการปฏิบัติ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในการปฏิบัติงาน

6.2 ความเป็นมาของวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ประวิต เอราวัณ (2545 : 2-3) กล่าวว่า นับตั้งแต่ Kurt Lewin นักจิตวิทยาสังคมชาวอเมริกัน ได้เขียนบทความชื่อ “Action Research and Minority Problem” ในวารสาร “Journal of Social Issues” ตีพิมพ์ในปี 1946 ทำให้เกิดแนวคิดการทำวิจัยเองที่เรียกว่า (Research) ไปพร้อม ๆ

กับการปฏิบัติงาน (Action) โดยผู้ปฏิบัติงานเป็นนักวิจัยเองที่เรียกว่า (Action) โดยผู้ปฏิบัติงานเป็นนักวิจัยเองที่เรียกว่า (Action Research) ได้เผยแพร่ออกไปอย่างกว้างขวาง ในต่างประเทศในทวีปยุโรป ได้นำเอกสารเรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนางานในบริบทต่างๆ ทั้งงานพัฒนาชุมชนองค์กรธุรกิจ อุตสาหกรรม สาธารณสุข หรือการศึกษาในช่วงเวลา_r 50 ปีที่ผ่านมา แนวคิดในการวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้ Corey (ประวิต เอราวรรณ. 2545 : 2-3 ; อ้างอิงมาจาก Corey. 1953 : 23) ได้ยืนยันว่ามีแหล่งที่มาอย่างน้อย 2 แห่ง คือ

1. เกิดจากการเสนอแนวคิดของ Collier ต่อคณะกรรมการการของ Indian Affairs ระหว่างปี ค.ศ. 1933 – 1945 ขณะที่ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการว่าความสำคัญของงานวิจัยในการวางแผนทางสังคม นอกจากจะเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อโครงการวิจัยหรือเป้าหมายของการวิจัยแล้ว ผลวิจัยก็ควรนำไปปฏิบัติได้โดยร่วมงานวิจัย และจะต้องมีการวิพากษ์วิจารณ์ในกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน โดยอาศัยประสบการณ์ที่ได้รับมา ผู้บริหารหน่วยงานและผู้ปฏิบัติงานต้องร่วมกันวิจัยในสิ่งที่เป็นความต้องการในหน่วยงานของตนเองด้วย

2. เกิดจากงานของ Kurt Lewin ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยอาศัยแนวคิดสำคัญ 2 ประการ คือ การตัดสินใจของกลุ่มและความตั้งใจที่จะปรับปรุงการปฏิบัติงาน ซึ่งแนวคิดเริ่มต้นเกิดจากการที่จะเขียนโดยทฤษฎี นักวิจัยที่ได้วิจัยไว้ไปสู่การปฏิบัติของผู้ปฏิบัติงานในการแก้ไขปัญหาทางสังคม ที่มีความแตกต่างกันของสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะการแบ่งชนชั้น ความมีอุดม และการปฏิบัติต่อชนกลุ่มน้อย

Kurt Lewin กล่าวถึงความคิดของคนที่กำลังเผชิญสถานการณ์ที่เป็นปัญหาหรือที่มีความกลุ่มเครือ ไม่กระจაงชัด มักจะมีคำรามเกิดขึ้นในใจ 3 ข้อ คือ

1. สถานการณ์ตอนนี้เป็นอย่างไร
2. มีอันตรายอะไรบ้าง และที่สำคัญที่สุดคือ
3. แล้วเราจะทำอย่างไร

ซึ่งคำตอบหรือวิธีการแก้ไขนี้ไม่สามารถหาได้จากทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่ง หรือในงานวิจัยใดวิจัยหนึ่ง เพราะความแตกต่างกันในเหตุการณ์หรือบริบทที่เกิดขึ้น ดังนั้นผู้ที่กำลังเผชิญปัญหาจึงเป็นผู้คนหาคำตอบ (ประวิต เอราวรรณ. 2544 : 3 : อ้างอิงมาจาก Lewin. 1946 : 23)

6.3 ประเภทของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ (ประวิต เอราวรנן. 2545 : 7 ; อ้างอิงมาจาก McKernan. 1996 : 23)

1. การวิจัยปฏิบัติการเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Action Research) เป็นการวิจัยปฏิบัติการที่อาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นวิธีวิจัยหรือวิธีแก้ปัญหา ยกตัวอย่างเช่น

1.1 รูปแบบวิจัยปฏิบัติการของ Kurt Lewin มีขั้นตอนคือ การวางแผน (Planning) การค้นหาความจริง (Fact Finding) การดำเนินการ (Execution) และการวิเคราะห์ผล (Analysis)

1.2 รูปแบบวิจัยปฏิบัติการของ Taba – Noel Hilda Taba ซึ่งมีเป็นหัวข้อที่หลักสูตรได้ประยุกต์ไว้คือการของ Dewey ที่มี 5 ขั้นตอน มาใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตร โดยแยกได้เป็น 6 ขั้นตอน คือ 1) ระบุปัญหา 2) วิเคราะห์ปัญหา 3) กำหนดแนวคิดหรือสมมติฐาน 4) ปฏิบัติหรือดำเนินการ 5) ประเมินผลการปฏิบัติ

1.3 รูปแบบวิจัยปฏิบัติการของ Lippitt – Radke ซึ่งมีกระบวนการดังนี้

1.3.1 เริ่มต้นจากกลุ่มที่มีความต้องการที่ค้นหาความรู้ความจริง

1.3.2 ร่วมกันกำหนดค่าว่า จะได้อีสิ่งที่กลุ่มอย่างไร

1.3.3 สร้างเครื่องมือวิจัยที่เป็นวิทยาศาสตร์ขึ้นมา

1.3.4 กำหนดกลุ่มเป้าหมายและทดลองใช้เครื่องมือ

1.3.5 รวบรวมข้อมูลโดยมีการร่วมกันกำกับติดตามอย่างใกล้ชิด

1.3.6 รวบรวมข้อมูลด้านทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น

ตั้งคำถามว่ามองสิ่งต่าง ๆ แตกต่างไปจากเดิมหรือไม่เมื่อไม่รู้ความจริง

1.3.7 ร่วมมือกันค้นหาความจริงและนำเสนอความจริงซึ่งอาจต้องใช้เทคนิควิจัย เกophysical และควรแบ่งงานกันอย่างเสมอภาค

1.3.8 ในบางครั้งข้อค้นพบที่เกิดขึ้นอาจส่งต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมหรือการรับรู้ทางสังคมของกลุ่มหรือคนใดคนหนึ่ง ซึ่งต้องช่วยกันสำรวจให้พบ

1.3.9 เสนอข้อค้นพบให้กลุ่มอื่นรู้ โดยการสนทนารือเขียนเป็นรายงาน

2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Practical – Deliberative Action Research) เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจและปรับปรุงพัฒนาวิธีการปฏิบัติงาน ซึ่งรูปแบบนี้จะเน้นที่การให้เกิดการวิจัยขึ้นจากค่านิยมในการปฏิบัติงานผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้ริบิ่นโครงการและบทบาทของผู้วิจัยคือ การกระตุน และช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความเข้าใจและการปรับปรุงการปฏิบัติงาน เช่น

2.1 รูปแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการ ของ John Elliott จะเน้นวิธีการให้ผู้ปฏิบัติงาน ส่องสะท้อนการพัฒนาตนเอง ในมุมของ John Elliott เขายื่อว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการจะนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพชีวิตที่ดีในสถานการณ์ทางสังคม

2.2 รูปแบบวิจัยปฏิบัติเชิงอิสระปฏิบัติการของ David Ebbutt ซึ่งเสนอว่า แนวทางที่ดีที่สุดในการคิดเชิงกระบวนการคือ ลำดับขั้นตอนตามวงจรแห่งความสำเร็จ ไม่ใช่การดำเนินการแบบเกลียว

3. การวิจัยปฏิบัติการเชิงอิสรภาพ (Emancipatory Action Research) เป็นการวิจัยปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการตอบสนองความต้องการขององค์กร โดยมีจุดประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจและปรับปรุงการปฏิบัติ โดยกลุ่มผู้ริบบิชมีอิสระในการพิจารณาแก้ไข แล้วส่องสะท้อนตนเองจากผลการปฏิบัติ เช่น รูปแบบวิจัยปฏิบัติการของมหาวิทยาลัย Deakin หรือการปฏิบัติการตามรูปแบบของ Kemmis และคณะ ซึ่งมีความคิดว่ากระบวนการวิจัยปฏิบัติการมีลักษณะเป็นเกลียว (Spiral) ประกอบด้วยการวางแผนการปฏิบัติ การสังเกตผล และการสะท้อนผลกระบวนการวิจัยปฏิบัติการของมหาวิทยาลัย Deakin ในประเทศอังกฤษโดย Stephen Kemmis ได้นำแนวทางของ Lewin มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยปฏิบัติการ เพื่อปรับปรุงการขัดการศึกษาของอสเตรเลียจนได้รับและเผยแพร่ไปกว้างขวาง ซึ่งในความคิดของ Kemmis และคณะนี้ การวิจัยปฏิบัติการหรือการวิจัยแบบมีส่วนร่วม และร่วมมือกันเป็นหน่วยเดียว จะกระทำการเดียวไม่ได้เพราะการกระทำเพียงคนเดียวถึงแม้จะเกิดการเปลี่ยนแปลงก็จะทำลายพลังการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากกลุ่ม ดังนั้นในขั้นตอนของการวิจัยปฏิบัติการจึงต้องกำหนดคุณสมบัติไว้ 4 ประการ ที่เกี่ยวข้องกันเป็นวงจร คือ

1. การพัฒนาแผนการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงสิ่งที่เป็นปัญหา ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานที่มีโครงสร้างและแนวทาง การวางแผนต้องมีความยืดหยุ่น และต้องดำเนินการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตที่อาจส่งผลกระทบต่อแผนที่กำหนดไว้ได้

2. การปฏิบัติตามแผน ซึ่งเป็นการดำเนินการตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้อย่างละเอียด รอบคอบ และมีการควบคุมอย่างสมบูรณ์

3. การสังเกตการปฏิบัติ เป็นการบันทึกข้อมูล หลักฐาน หรือร่องรอยต่างๆ อย่างมีวิจารณญาณในผลที่ได้จากการปฏิบัติโดยอาจใช้วิธีวัดต่างๆ เข้ามาช่วย ซึ่งสารสนเทศจาก การสังเกตนี้จะนำไปสู่การต้องสะท้อนและปรับปรุงการปฏิบัติอย่างเข้าใจและถูกทิศทาง

3. การส่องสะท้อนผลการปฏิบัติ เป็นกระบวนการทบทวนการปฏิบัติ จากนั้นที่ที่ได้จากการสังเกตว่าได้ผลเป็นอย่างไร มีปัญหาหรือข้อบกพร่องอย่างไรเพื่อเป็นพื้นฐาน การวางแผนในวงจรต่อไป

ดังนั้น องค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการของมหาวิทยาลัย Deakin จึงประกอบด้วยจุดสำคัญทั้ง 4 จุด ดังที่กล่าวมา คือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกตผล (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) ซึ่งมีการเคลื่อนไหวลักษณะ “เกลียวส่วน” ไปใน 4 จุด ไม่ยุ่นนิ่ง และไม่จบลงคือวนเอง

6.4 จุดมุ่งหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติ

เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานประจำให้ดีขึ้น โดยนำผลงานที่ปฏิบัติอยู่ มาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันเป็นสาเหตุให้งานนั้นไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร หากนั้นใช้แนวคิดทาง ทฤษฎีและประสบการณ์ปฏิบัติงานที่ผ่านมาสามารถข้อมูลและวิธีการที่คาดว่าจะแก้ปัญหาดังกล่าวได้ แล้วสะท้อนวิธีดังกล่าวไปทดลองใช้กับกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น (ยาใจ วงศ์บรินูรัล. 2537 : 11)

6.5 กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและนำเอากระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการของมหาวิทยาลัยเดกิน (Deakin) ประเทศออสเตรเลียมายใช้เป็นแนวทางและวิธีการในการวิจัยครั้งนี้

ในประเทศไทยเดย์ สเตฟเฟ่น เคอมมิส และคณะได้นำแนวคิดของเลвинมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อปรับปรุงการจัดการศึกษาของอสเตรเลียจนได้รับการยอมรับและเผยแพร่ไปกว้างขวาง ซึ่งในความคิดของเคอมมิสและคณะนั้น การวิจัยเชิงปฏิบัติการคือ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม และการร่วมมือกันเป็นหมู่คณะจะทำคนเดียวไม่ได้ เพราะการทำคนเดียวถึงแม้ว่า จะมีการเปลี่ยนแปลง ก็จะทำลายพลังการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากกลุ่ม ดังนั้นในขั้นตอนของการวิจัย เชิงปฏิบัติการ จึงต้องกำหนดคุณสมบัติร่วมกัน (Thematic Concern) เช่น สนใจที่จะพัฒนาหลักสูตร และวิธีสอนใหม่มีประสิทธิภาพ หรือพัฒนาให้ผู้เรียนเข้าใจวิธีการวิทยาศาสตร์ให้ลึกซึ้งเป็นต้น เมื่อได้ คุณสมบัติร่วมกันแล้วก็จะนำไปสู่การปฏิบัติที่สำคัญ 4 ประการที่เกี่ยวข้องกับเป็นวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Action) การสังเกตผล (Observation) การสะท้อนผล (Reflection) ซึ่งมีการ เคลื่อนไหวลักษณะเคลื่ywswanไปในจุดทั้ง 4 ไม่ยุ่นเยนและไม่จบลงค่อยๆ วนเวียน (ประวิตร เอราวรรณ. 2545 : 15)

6.6 ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการเมื่อจะต้องนำไปใช้ในการปฏิบัติในโรงเรียนควรที่จะ ต้องดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart (รัฐศาสตร์ ชานนตรี. 2546 : 42) ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ใช้การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผน เป็นขั้นที่จะต้องร่วมมือกันแก่กระบวนการข้อมูลสำรวจอุปทาน หรือกำหนดแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา จากผู้ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติตามแผน เป็นการปฏิบัติการตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผน เพื่อให้เกิดผลหรือการเปลี่ยนแปลงตามจุดประสงค์

ขั้นที่ 3 การสังเกต เป็นการสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นกับการปฏิบัติและมีการจดบันทึก การสังเกตเพื่อนำมาวิเคราะห์

**ขั้นที่ 4 การสะท้อนผลลัพของการปฏิบัติ เป็นขั้นการประเมินตรวจสอบ
กระบวนการเพื่อเป็นข้อมูลที่จะนำไปปฏิบัติในรอบต่อไป**

การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการบูรณาการความรู้ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ โดยการคิดกัน
นวัตกรรมต่าง ๆ ผสมกับแนวคิดพื้นฐานของการวิจัย ในการประยุกต์ใช้เพื่อการวางแผนพัฒนาหรือ
แก้ปัญหาที่พบ สำหรับการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนถือว่าเป็นหน้าที่ของครู ดังนั้นครูจะต้อง
หมั่นศึกษาให้เกิดความชำนาญในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ให้เป็นไปตามกรอบของ
การปฏิรูปการศึกษาตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 ปฏิบัติการ
หมายถึง การหาวิธีการพัฒนาอย่างมีระบบ หรือเป็นกระบวนการแก้ปัญหา หรือแสวงหาคำตอบจาก
ข้อสงสัยที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาและแก้ปัญหา ประกอบด้วย การวางแผน
การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล เพื่อที่จะทำการวิจัยในรอบต่อไป

7. บริบทของโรงเรียนหนองโนวิทยา

7.1 ประวัติโรงเรียน

ที่ตั้ง บ้านหนองโนหมู่ที่ 13 ตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์
โรงเรียนมีเนื้อที่ทั้งหมด 17 ไร่ 2 งาน 80 ตารางวา

ตั้งเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2482 เปิดเรียนที่วัดหนองโน ชื่อเดิมว่าโรงเรียนสหัสขันธ์ 15
ขึ้นตรงต่อกระทรวงศึกษาธิการ ข้ามมาตั้งเป็นเอกเทศ ณ บริเวณปัจจุบันเมื่อ พุทธศักราช 2509
มีผู้บริหารตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จำนวน 11 คน นายอภิชัย ดาวดีงษ์ เป็นผู้บริหาร คนปัจจุบัน
และดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ โรงเรียน

ปัจจุบันมีครุฑั่งหมุด 7 คน การ โรง 1 คน พนักงานธุรการ 1 คน อาคารเรียน 2 หลัง
อาคารอนุกประสงค์ 1 หลัง นักเรียน 84 คน เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 6 จัดชั้นเรียนได้ 8 ชั้นเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์
เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ อยู่ห่างจากที่ตั้งอำเภอ
ประมาณ 6 กิโลเมตร มีทางหลวงชนบท สายหนองเรียน-หนองสามขา ผ่านหมู่บ้าน อยู่ห่างจาก
ตัวจังหวัด ประมาณ 68 กิโลเมตร

7.2 ข้อมูลครุและบุคลากร

ข้อมูลครุและบุคลากรของโรงเรียน รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลครุและบุคลากร

ที่	ชื่อ-สกุล	เลขที่	ตำแหน่ง	อันดับ	วุฒิ	วิชาเอก
1	นายอภิษัย ดาวดึงษ์	6253	พอ.	3	ศย.บ.	บริหารการศึกษา
2	นางเสนาะจิตรา พายบุตร	6254	ครู	3	ค.บ.	ปฐมวัย
3	นางดาวรา ดาวดึงษ์	6255	ครู	3	กศ.บ.	ประวัติศาสตร์
4	นางแสงไทย ดวงปากรดี	7429	ครู	3	ศย.บ	ประธานศึกษา
5	นายวิชัย ภูคงคำ	6260	ครู	3	ค.บ.	เกษตร
6	นางประภาจิต ช่วงสิมมา	6261	ครู	3	ค.บ.	วิทยาศาสตร์
7	นายทองแดง ภูมิศรี	6262	ครู	3	กศ.บ.	สังคมศึกษา

7.3 ข้อมูลนักเรียน

ข้อมูลนักเรียน รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อมูลนักเรียน

ระดับชั้น	เพศ		รวม
	ชาย	หญิง	
อนุบาล 1	3	6	9
อนุบาล 2	4	5	9
รวม	7	11	18
ประธานศึกษาปีที่ 1	4	3	7
ประธานศึกษาปีที่ 2	6	7	13
ประธานศึกษาปีที่ 3	2	3	5
ประธานศึกษาปีที่ 4	6	11	17
ประธานศึกษาปีที่ 5	4	6	10
ประธานศึกษาปีที่ 6	7	7	14
รวม	29	37	66
รวมทั้งสิ้น	36	48	84

7.4 สภาพชุมชน

7.4.1 สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียนมีลักษณะ ชุมชนแบบชนบท มีประชากร

ประมาณ 2,350 คน

7.4.2 อาชีพหลักของชุมชนคือ เกษตรกรรม ได้แก่ปลูกอ้อย มันสำปะหลัง ทำนาปี ไม้ยางพารา ยูคาลิปตัส เป็นต้นที่เนื่องจากสภาพพื้นที่เหมาะสมแก่การทำเกษตร ประชาชนนับถือศาสนา พุทธ ประเพณี / ศิปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ ชีต 12 ครอง 14

7.5 วิเคราะห์ศักยภาพของสถานศึกษา

โรงเรียนหนองโนวิทยา ได้วิเคราะห์ศักยภาพขององค์กรเพื่อกำหนดทิศทางในการ พัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตัวแทนชุมชน ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน ดังนี้

7.5.1 จุดแข็งด้านคุณภาพผู้เรียน

- 1) ผู้เรียนมีสุนทรียภาพลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา
- 2) ผู้เรียนมีสุขภาวะที่ดีด้าน สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี
- 3) ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์
- 4) ผู้เรียนมีจิตสำนึกรักการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
- 5) ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

7.5.2 จุดแข็งด้านการจัดการศึกษา

- 1) ครูประพฤติปฏิบัติตามเป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นมาตรฐานที่ดีของสถานศึกษา
- 2) ครูให้คำแนะนำ คำปรึกษา และแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้เรียนทั้งด้านการเรียน และคุณภาพชีวิตด้วยความเสมอภาค
- 3) ครูจัดการเรียนการสอนตามวิชาที่ได้รับมอบหมายเด่นเวลาเต็มความสามารถ
- 4) ครูมีการกำหนดเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ สมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์
- 5) ครูมีการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล และใช้ข้อมูลในการวางแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน
- 6) ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ และความคิดริเริ่มที่เน้นการพัฒนาผู้เรียน

7) ผู้บริหารสามารถบริหารจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ในแผนปฏิบัติการ

8) ผู้บริหารส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้พร้อมรับการกระจายอำนาจ

9) คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง ชุมชน ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

10) สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน อย่างรอบด้าน

11) สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริหารที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน พัฒนาเต็มศักยภาพ

12) สถานศึกษามีการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามที่กำหนด ในกฎหมาย

7.5.3 จุดแข็งด้านแหล่งเรียนรู้

มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา ระหว่างสถานศึกษา ครอบครัว ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

7.5.4 จุดแข็งด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา

สถานศึกษาส่งเสริมด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษาให้บรรลุ เป้าหมาย วิสัยทัศน์ ปรัชญา และจุดเน้น ที่กำหนดขึ้น

7.5.5 จุดแข็งด้านมาตรการส่งเสริม

สถานศึกษาจัดกิจกรรมตาม นโยบาย จุดเน้นแนวทางการปฏิรูปการศึกษา เพื่อ พัฒนาและส่งเสริมสถานศึกษาให้กระดับคุณภาพสูงขึ้น

7.5.6 จุดอ่อนด้านคุณภาพนักเรียน

1) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

2) นักเรียนไม่มีนิสัยรักการอ่านคือ ไม่สนใจในการอ่าน ไม่เห็นความสำคัญ ของการอ่าน ไม่พัฒนาการอ่านของตนเอง

7.5.7 จุดอ่อนด้านบุคลากร

ครุภาคความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของ นักเรียนคือ การเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียน การวางแผนการดำเนินงานเสริมสร้างนิสัย รักการอ่านของนักเรียน การดำเนินงานกิจกรรมเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านนักเรียน และการ ประเมินผลการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียน

7.5.8 จุดอ่อนด้านแหล่งเรียนรู้

- 1) แหล่งเรียนรู้ไม่เพียงพอ ไม่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้
- 2) แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ใช้การไม่ได้
- 3) ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ มีสื่อ ICT ไม่เพียงพอ
- 4) ห้องสมุด มีหนังสือ มีได้ และเก้าอี้ สำหรับอ่านหนังสือไม่เพียงพอ
- 5) ขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- 6) ครุภัณฑ์แหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 7) โรงเรียนขาดงบประมาณในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

7.5.9 จุดอ่อนด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา

ผู้เรียนบางส่วนไม่ตระหนักในความสำคัญด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา

7.5.10 จุดอ่อนด้านมาตรการส่งเสริม

- 1) มีแหล่งเรียนรู้ไม่เพียงพอ ไม่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ และที่มีอยู่ใช้การไม่ได้
- 2) ขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- 3) โรงเรียนขาดงบประมาณในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

7.5.11 โอกาส

- 1) มี พรบ.การศึกษาที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน
- 2) มี พรบ.ครุ และบุคลากรทางการศึกษา เงินเดือนและวิทยฐานะทำให้ครุช้วัญกำลังใจ และมีความมั่นคงยั่งยืน
- 3) มีนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ด้านงบประมาณเรียนฟรี เรียนดี 15 ปี

อย่างมีคุณภาพ

- 4) มีนโยบายพัฒนาครุทั้งระบบ
- 5) มีนโยบายปฏิรูปการศึกษาทัศนธรรมที่ 2 (2552-2563)
- 6) สพฐ.มีนโยบาย กลยุทธ์ขับเคลื่อนการศึกษาที่ชัดเจน
- 7) สพป.กส.2 มีนโยบาย กลยุทธ์ขับเคลื่อนการศึกษาที่ชัดเจน
- 8) มีศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 9) มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เข้มแข็ง

7.6 ทิศทางในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

7.6.1 วิสัยทัศน์

โรงเรียนหนองโนวิทยา จัดการศึกษาระดับปฐมวัย และระดับประถมศึกษา

มีคุณภาพมาตรฐาน โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

7.6.2 กลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ 1 ปลูกฝังคุณธรรม ความสำนึกรักในการเป็นชาติ และวิถีชีวิตตามหลัก

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับตามหลักสูตร

กลยุทธ์ที่ 3 ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น

กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมความสามารถทางเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้

กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาครุและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ ให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ

กลยุทธ์ที่ 6 พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารการศึกษา เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

สรุป สภาพปัจจุบันและปัญหาการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียน โรงเรียนหนองโนวิทยา จากข้อมูลพื้นฐานจากเอกสารผลการประเมินตนเองของโรงเรียนหนองโนวิทยา ตามแผนปฏิบัติการ พ.ศ.2552 พบว่า ครุขาดความรู้ความเข้าใจในการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียนใน 4 ตัวบ่งชี้ คือ การเสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน การวางแผนการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน การดำเนินงานการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน การประเมินผลการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน เพราะครุไม่เคยได้รับการอบรม การศึกษาดูงานเกี่ยวกับการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน ขาดการกำกับติดตาม ประเมินผลและการนิเทศอย่างต่อเนื่อง ทำให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านให้กับนักเรียนได้ และส่งผลให้นักเรียนไม่มีนิสัยรักการอ่านใน 3 ตัวบ่งชี้ คือ ไม่สนใจในการอ่าน ไม่เห็นความสำคัญของการอ่าน ไม่พัฒนาการอ่าน ดังนั้นครุควรได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียน โดยมีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาครุให้สามารถจัดกิจกรรมการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านให้กับนักเรียนได้ และสร้างเสริมให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่านได้

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8.1 งานวิจัยในประเทศ

สำรวจนักเรียน (2546 : 104-105) ได้ศึกษาการพัฒนาครุ่ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรักการอ่านสามารถใช้ห้องสมุด แหล่งเรียนรู้และสื่อต่างๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา โรงเรียนบ้านตะเคียนบังอิง อำเภอชุมน้ำ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ก่อนการอบรมและศึกษาคุณงานครุจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรักการอ่านสามารถใช้ห้องสมุด แหล่งเรียนรู้และสื่อต่างๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษาน้อยมาก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่หลากหลาย และไม่ต่อเนื่อง หลังจากการอบรมและศึกษาคุณงานครุจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการสามารถนำความรู้ แนวทาง วิธีการมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุด และสื่อต่างๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษาได้อย่างหลากหลาย ต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ

สุเทพ สื่อกลาง (2547 : 61-62) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 20 คน ผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการอ่านโดยกลุ่มที่ 5 กลุ่มที่ โดยใช้การวิจัยปฏิบัติการ คือ กิจกรรมเสียงตามสาย กิจกรรมยอดนักอ่าน กิจกรรมการได้วาที กิจกรรมการแข่งขันเกี่ยวกับหนังสือ และกิจกรรมหนังสือเยี่ยมเรียน ส่งผลให้นักเรียนสามารถอ่านคล่อง เป็นคล่อง แต่จุดอ่อนในการศึกษาครั้งนี้ คือ การจัดกิจกรรมต้องมีความหลากหลาย เว็บระเบ��์ห่างพอสมควรจึงจะทำให้นักเรียนมีความสนใจในการอ่านและเมื่อนักเรียนสนใจจะทำให้นักเรียนอ่านหนังสือออกจนไปถึงการมีนิสัยรักการอ่านเกิดขึ้นกับตัวนักเรียนเอง

ปราลี นาถมทอง (2548 : 76-77) ได้ศึกษาการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านโดยการเล่านิทานสำหรับเด็กอายุ 3-5 ขวบ พบว่า เด็กที่ได้รับการส่งเสริมรักการอ่านโดยเล่านิทานมีพฤติกรรมที่แสดงนิสัยรักการอ่านมากขึ้น ดังนั้น ผู้ปกครอง ครู หรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการเล่านิทานให้เด็กฟังอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพราะการเล่านิทานช่วยสร้างความเพลิดเพลิน สร้างสรรค์ จินตนาการ สร้างความสัมพันธ์และสนิทสนมใกล้ชิดระหว่างผู้ปกครองกับเด็ก หรือผู้เล่าจะสามารถสร้างนิสัยและปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้กับเด็กได้

ธนย์ชนก แคนโพธิ (2548 : 78) ได้ศึกษาการพัฒนาและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมฝึกทักษะการอ่านจับใจความในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนร่องฟอง พบว่า การพัฒนาชุดกิจกรรมฝึกทักษะ

การจับใจความในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนรองฟ่องนักเรียนสามารถพัฒนาการอ่านอยู่ในระดับมาก ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจำเป็นใจความและส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ก่อให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพในการอ่านจับใจความและการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียนได้เป็นอย่างดียิ่ง

จิตสุชา มีง ไกล (2549 : 74-75) ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยแบบกลุ่มร่วมมือที่ใช้แผนผังความคิดเรื่องการเขียนและการอ่านด้วยจากแรงจูงใจลูกสะกดคำ พนวจการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยแบบกลุ่มร่วมมือที่ใช้แผนผังความคิดเรื่องการเขียนและการอ่านด้วยแรงจูงใจลูกสะกดคำ สามารถทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น และนักเรียนมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู สามารถนำไปใช้ในการพัฒนานักเรียนในโอกาสต่อไปได้เป็นอย่างดี

บุญกล้า รณรัตน์ (2549 : 78-79) ได้ศึกษาการประเมินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน โรงเรียนอนุบาลวัดหนองบุญชาติ พนวจ นิสัยรักการอ่านของนักเรียน อ่านหนังสือนอกจากหนังสือเรียนของนักเรียนส่วนใหญ่อ่าน 2-3 วันต่อครั้ง หนังสือที่นักเรียนชอบอ่านเป็นหนังสือนิทาน/การ์ตูน เหตุผลที่นักเรียนอ่านหนังสือที่ไม่ใช่หนังสือเรียนเพราะชอบถูกภาพ แหล่งความรู้ที่นักเรียนได้รับคือ โทรทัศน์ สิ่งที่นักเรียนชอบทำมากที่สุดคือ ดูโทรทัศน์ สิ่งที่นักเรียนชอบทำในเวลาว่างมากที่สุดคือ เล่นเกม สถานที่ที่นักเรียนชอบไปอ่านหนังสือมากที่สุด คือ ห้องสมุดโรงเรียน ช่วงเวลาที่นักเรียนไปห้องสมุด คือ เวลาพักกลางวัน การไปใช้ห้องสมุดของนักเรียนไป 2-3 วันต่อครั้ง สิ่งที่นักเรียนต้องการในห้องสมุดของโรงเรียน เพื่ออ่านหนังสือตามครุสั่งให้กับครัวเรือน คำถาน จำนวนหนังสือที่นักเรียนยืมจากห้องสมุดใน 1 ภาคเรียนจำนวน 6-10 เล่ม ครูพานักเรียนไปห้องสมุดอย่างน้อย 1 ครั้งต่อสัปดาห์ ผู้ที่แนะนำกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของโรงเรียนให้นักเรียนรู้ เป็นครูประจำชั้น นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของโรงเรียนเป็นประจำ ประเภทของกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม คือ เล่าเรื่องจากหนังสือ ความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อการเข้าร่วมส่งเสริมรักการอ่านของโรงเรียน ความสนุกเพลิดเพลิน ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมมาส่งเสริมการอ่านของโรงเรียน คือ น่าสนใจและอยากรเข้าร่วมกิจกรรม ผลที่เข้มต่อนักเรียนหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของโรงเรียน คือ อ่านมากขึ้น เพื่อการอ่านทำให้มีความรู้เพิ่มมากขึ้น การพัฒนาทักษะของผู้เรียนที่เกิดจากกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของโรงเรียนทำให้เขียนและสะกดคำได้คล่องและถูกต้อง

สุทัศน์ ชิยานันท์ (2550 : 74-75) ได้ศึกษาการวิจัยการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการอ่านของโรงเรียนบ้านพำ พนว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ได้แก่ กิจกรรมภาษาไทย วันละคำ กิจกรรมเล่าข่าวเหตุการณ์ประจำวัน ซึ่งครูได้มอบหมายให้นักเรียนนำมาเสนอหน้าเสาธง ทุกวัน กิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุด นักเรียนมีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ที่โรงเรียนจัด การใช้ห้องสมุดเพื่อการอ่านและการค้นคว้าเนื่องจากเวลาว่าง และการใช้เวลาในการอ่านหนังสือเพิ่มมากขึ้น และมีความสนใจในการอ่านมีความพึงพอใจสูงสุด คือ การรู้จักและหานั้งสืออ่าน การใช้เวลาว่างอ่านหนังสือ การค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง และการรู้จักเลือกหนังสือดีมีประโยชน์ อ่าน

8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เจฟเฟย์ (Jaffee, 2002 : 1348) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านของนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยการนำเอาโปรแกรม California Early Literacy Learning (CELL) มาใช้ในระดับที่แตกต่างกันไปสำหรับนักเรียนที่เข้าเรียนในกลุ่มโรงเรียน Bellflower Unified School District นำผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านของนักเรียน จำนวน 62 คน ที่ครูผู้สอนได้รับการฝึกอบรม CELL มาเบรียบเทียบกับนักเรียนจำนวน 67 คน ซึ่งครูผู้สอนไม่ได้รับการฝึกอบรม CELL ผลการทดสอบโดยใช้แบบทดสอบสัมฤทธิ์ทางการอ่านของ Standford พบว่า กลุ่มนักเรียนที่ครูผู้สอนฝึกอบรม CELL มีผลจากการวัดโดยใช้หลักสูตรเป็นฐาน พบว่า นักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีประสิทธิภาพในการปรับปรุงความคล่องแคล่วอ่าย่างมีนัยสำคัญไม่แตกต่างกัน ครูที่ได้รับการฝึกอบรมและครูที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม CELL รู้สึกว่า โปรแกรมการอ่านของพวกตนประสบความสำเร็จ แต่ครูที่ได้รับการฝึกอบรม CELL มีความพึงพอใจในวิธีการนำเสนอเนื้อหาอุปกรณ์แก่นักเรียนมากกว่าอีกกลุ่มหนึ่ง

มอร์ริส (Morris, 2002 : 543-A) ได้ศึกษาโปรแกรมการอ่านที่มีอยู่ในโรงเรียน ประถมศึกษาภาคใต้และการประเมินการอ่านเชิงพัฒนาที่เสริมโปรแกรมการอ่านและตีความระดับความมั่นใจของครูในขณะที่ใช้เครื่องประเมินนี้ และศึกษาผลผลกระทบของแบบประเมินการอ่านเชิงพัฒนาต่อการสอนของครู ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการประเมินของโรงเรียนแต่ละกลุ่มโรงเรียน ทั้งหมดการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้หลักวิธี ได้แก่ การรวมรวมเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต และการสำรวจ ผลการศึกษาพบว่า ได้ทราบวิธีการที่นักเรียนมีปฏิกริยาต่อการสอนอ่านและการประเมินการอ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องมือวัดการอ่านเชิงพัฒนาเข้าไว้ใช้ในห้องเรียนของพวกตน รวมทั้งได้ทราบวิธีการครุยมีปฏิกริยาต่อผลกระทบของการประเมินการอ่านมีผลต่อความเชื่อมโยงกับการสอนนักเรียนและครูโรงเรียน ประถมศึกษาภาคใต้ระบุเกี่ยวกับประโยชน์ของโปรแกรมประเมินการอ่าน

พวกคน ได้เป็นผู้เข้าร่วมวิจัยครั้งต่อรีอัร์นแบบประเมินการอ่านเชิงพัฒนาได้ช่วยเชื่อมช่องว่างระหว่างความสามารถทางการอ่าน วิธีการสอนที่ดีเยี่ยมกับการเรียนรู้ที่โรงเรียนปะตูมศึกษาภาคใต้

เพียร์ส (Pierce. 2003 : 1976-A) ได้ศึกษาประเด็นใหญ่ที่ได้ความกันต่อไป มีความมุ่งหมายที่กำหนดของเขตการเรียนทุกวันในชั้นอนุบาลมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการสะกดคำและการเรียนอ่านที่ประดิษฐ์ขึ้นมา ครุจำนวน 5 คน ทำเป็นตัวอย่างการเรียนให้กับเด็กชั้นอนุบาล จำนวน 78 คน ที่เรียนทุกวันหรือเกือบทุกวันเป็นเวลา 20 สัปดาห์ เด็กกลุ่มทดลองมี 51 คน กลุ่มควบคุม มี 27 คน ซึ่งได้รับการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้แบบศึกษาสังเกต พบว่า การวิเคราะห์ความแปรปรวนรูปแบบผสม บ่งชี้ว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลองถึงการทดลองหลังการทดลอง ผลของกลุ่มทดลองจากการทดสอบก่อนหรือหลังการทดสอบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญชั้นกัน ในตอนสิ้นสุดชั้นอนุบาล 82.35 % ของกลุ่มทดลองอ่านหนังสือได้ในขณะที่กลุ่มควบคุมเพียง 48.15 % อ่านหนังสือได้ การศึกษาครั้งนี้บ่งชี้ว่า นักเรียนชั้นอนุบาลได้รับการส่งเสริมให้เขียนทุกวัน และใช้การสะกดคำที่ประดิษฐ์ขึ้นจะมีความเป็นไปได้มากขึ้นที่นักเรียนจะเข้าสู่การอ่านในชั้นปะตูมศึกษาปีที่ 1 ได้

ไคเซอร์ (Kiser. 2003 : 96 – A) ได้ศึกษาแนวความคิดของครูเกี่ยวกับแนวทางที่อาสาสมัครสอนที่เกี่ยวข้องเป็นฐาน ซึ่งเป็นสำหรับสร้างและรักษาโปรแกรมการอ่านที่มีประสิทธิภาพและศึกษาวิธีการที่กลุ่มโรงเรียนใช้ในการพัฒนาคณิตครู และให้กลยุทธ์อื่น ๆ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมครูให้ปรับปรุงทักษะของคนในการอ่านการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการหลายวิธี ใช้แบบสำรวจมุมมองของครูจากชั้นอนุบาลถึงชั้นปะตูมศึกษาปีที่ 3 แต่การสัมภาษณ์ครูผู้สอนระดับเดียวกันและผู้ที่จบรายวิชาการพัฒนาการอ่าน ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาคณิตครูและกลยุทธ์อื่น ๆ ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดโปรแกรมการอ่านที่มีประสิทธิภาพ ครูต้องการภาวะผู้นำไปสู่การมีความคาดหวังสูง มีการสนับสนุน มีทรัพยากรและความก้าวหน้าทางวิชาชีพที่เพิ่มพูนบทบาทมากขึ้นโดยต้องการกลยุทธ์ที่ปรับปรุงและเพื่อการสอนการอ่าน ต้องการเวลาเพื่ออุทิศให้การสอนอย่างเหมาะสม ต้องการวิธีการประเมินที่ปรับปรุงแล้วเพื่อกำหนดความก้าวหน้าของนักเรียน และต้องการกลยุทธ์ที่ใช้ในการปรับปรุงนักเรียนที่ยังมีความสามารถไม่ดีนัก ครูต้องการมีปัจจัยนำเข้าป้อนความก้าวหน้าทางวิชาชีพ อย่างต่อเนื่องตลอดเวลาที่ให้มีการนำไปใช้และการสะท้อนกลับ และครูต้องการหาทางช่วยเหลือผู้ปกครองให้เสริมแรงการสอนในชั้นเรียนด้วย

จากการศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศไทยและงานวิจัยต่างประเทศ พอสaru ได้ว่า การพัฒนาในการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียนเพื่อกระตุ้นใจให้นักเรียนเกิดนิสัยรักการอ่าน เป็นหน้าที่สำคัญของครูในโรงเรียนที่จะส่งเสริมให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน เพราะการอ่านช่วยพัฒนา

นักเรียนทึ้งค้านสติปัญญา ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ พฤติกรรมและการดำเนินชีวิตอันจะส่งผลสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม โดยการจัดกิจกรรมเสริมสร้างการอ่านด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนรักการอ่าน ดังนั้นจึงต้องพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านให้กับนักเรียนได้อย่างถูกต้อง จึงจะสามารถสร้างเสริมให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่านได้ ซึ่งจะเป็นผลดีในการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียน และเป็นประโยชน์กับนักเรียนอย่างแท้จริง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY